

500.421

HC2.960

VASÁRNAPI ÚJSÁG

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM

~~1882~~

1883.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY MIKLÓS

KIADÓ-TULAJDONOS:

FRANKLIN-TÁRSULAT

M. N. MUZEUM
Levél- és
Cs. Sándor Imre
gyűjteménye
1934. évi 40. szám.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Helyi és
BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ES KÖNYVTOMDA
(Egyetem-utca 4-ik szám.)
1883.

A „Vasárnapi Ujság” 1883. év folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

I. Arczképek.

Szám	Magyar Pantheon, és Égítész Gyűjtemény a magyar mérték- és építész-egyletben pályadíjat nyert terve
1	Verescsagin műterme
2	Úti képek Indiából. Verescsagin festményei után.
3	A walesi herceg Indiában
4	Az emberévó
5	Az orosz-török háborúból. Verescsagin festményei után:
6	Sándor cár Plevna előtt
7	Hörszéz a Balkánban
8	Verescsagin középiskolai képeiből:
9	Gyűjtemény Turkesztánban
10	Turkesztáni politikusok
11	Kirgiz főri vadász
12	Eneklő dervisek
13	Attila lakomája. Priskus Rhétor leírása után Tiszpart halászkunyhó. Böhm Pál rajza
14	Az elítelt. Stephani festménye után
15	Madonna del Grandeza. Rafael festménye
16	Vizlat a budapesti Madonnához. Rafael rajza
17	Athei iskola. Rafael festménye a Vatikánban
18	Az első magyar általános biztosító társaság első alakuló közgyűlése 1857. július 15.
19	Benczur Gyula festménye
20	Madonna di Casa Colonia. Rafael Santi festménye
21	Tizza Lajos. Rafael festménye
22	Madonna della Sedia. Rafael festménye
23	Szent Cecília. Rafael festménye
24	A hadi szakmány. Serra Henrik festménye
25	Caizany család. Böhm Pál festménye
26	A lelenz. Cartens festménye
27	A májster. Biczó Géza rajza
28	Anyakarcza és eskü. Stejpek K. festménye
29	Szent Márton, a gyermek keresztelés me- netje és a szent Erzsébet. Jansen Péter festménye után az erferi tanácsában
30	Képek Moszkvából:
31	Feodorovics Mihály csár koronája. Az orosz koronajelvények
32	Képek az orosz történelebről:
33	Jókatim laborfalvi róza
34	Laborfalvi róza, mint Gertrud „Bánk- Bánkban”
35	Laborfalvi róza, mint Rózsa
36	Judie Anna asszony
37	Gróf Kluze-Hedervári Károly
38	Zsivora György
39	Földváry Károly

II. Műtárgyak.

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Batáviában, Jáva sziget fővárosában: A Wa- terloo-ter, Witt szobrával
1	A siami király által ajándékozott bronz elefánt
2	Buri-budor templom Jáva szigeten
3	Kossuth turáni lakása. Kossuth lakháza:
4	1. Kilitás Kossuth lakáshól a Szt. Gio- vanni kórház és parkra. 2. Kossuth dolgozó szobája. 3. Bészlet a Via dei Mile-ből, a hol Kossuth lakik. Kinnach László rajza
5	1. Alpezi táj. 2. Holdas éj. 3. Tenger- parti részlet. 4. Kossuth Ferenc fest- ményei után. 5. Kossuth nejének arczkepe. 6. Kossuth halászójába. 6. A herbarium Kossuth dolgozó szo- bájában. Kinnach László rajza
6	39. A Rajna és Rudesheim, a Germánia-szobor helyéről tekintve
7	A Germánia-szobor a Niederwaldon
8	A ház, a hol Luther született, Eisenlebenen, 1483. november 10-án
9	A ház, a hol Luther meghalt, Eisenlebenen, 1546. febr. 18-án
10	Az erferi székesegyház
11	Piac és székesegyház Wormsbán
12	Szent-Agoston kolostor Wittenbergában
13	A wittenbergi vártemplom
14	Mozi-ut-tunya, a Zambézi nagy vízese

Szám	Telénhímű-oltás. 1. Telénhímű-oltás je- gyei. 2. Az oltó-angy kivétel a borjú- ból. 3. Gyermek beoltása
1	3. Gyermek beoltása
2	Villamos utcavilágítás: Partz rendszere
3	A mezőel hangyák: 1. A mezőel hangya bolja. 2. A mézincse mézart hangyák- kal. 3. A munkás-hangyák etetése a méz- árt hangyák által. 4. Mézart hangya, a mézincse munkás hangya vesztély idején föltéve vonzolja. 5. A királynő, testőre- től környezve
4	12. Nyelv- tanító gép
5	14. A szinpad csodái: Lohegrin megérkezése.
6	1. Összeomló hid. Viharok korbácsolt ten- ger. 2. A házbomlás díszletei a „Proféta- ban”. Tízoldalú szelvény. Rhein- gott. Vesztaht.
7	17. Zsinórpadlás. Tíz a varázsivóház.
8	2. Csodaszörnyek szerepe a „Büvos va- dászok”. Fauszt és Meisztor hordón repülnek fel Auerbach pinczejéből.
9	6. Rommá változó ház. Széllő. A szin- pad keresztmetszete, a Maxim-féle csőállomással
10	18. Gőzzel hajtott vasparipa
11	18. Uj repülőgép
12	21. Villamos csónak. Trouvé Gusztáv talá- lása (3 kép)
13	22. Vasparipa a vízen
14	24. Nevezetesebb légi utak: A „Guillaume Tell- hajó kikötése Maison-Alfortban
15	26. Duroni és neje fölmelekedik Calaisban légballon
16	26. A „Zenith” expedíció
17	26. A „Etoile Polaire” 6000 méter magasban
18	26. Blanchard léghajója emyölve
19	26. Coxwell hajója a fellegok közt.
20	27. Gabonaszéplés villamfény mellett
21	27. Dr. Wolffert (állítólag kormányozható) lég- hajója
22	27. A Vindobona, Silberer léghajója
23	17. A tarozói kövült fa Négrómegegyében
24	30. A csontváros kivájtása Ajnacsó vidékén, Gomörmegegyében
25	30. A fénytan alkalmazása a bűvészetben (3 kép)
26	35. Oriási polyp
27	35. Pálmák és draczena (11 kép)
28	37. Pálmacsor egy kubai lakóház előtt
29	38. Bambusz
30	38. Világító bogarak: Nagy és kicsiny világító bogár
31	44. Nyugat-indiai leányok világító bogarak- kal felkesztve
32	44. A Cuenjo bogár.
33	44. Hull a levél
34	44. Az akkumulátor különféle alkalmazásai:
35	47. Vasuti vonat Faure akkumulátor által hajtva
36	47. Akkumulátor által hajtott jármű
37	47. Közüti kocsit, melyet akkumulátor hajt
38	47. Szabászáti gép, melyet akkumulátor mozgat
39	47. Akkumulátorral működő nyomó gép
40	47. Esterházy akkumulátorral
41	47. Varrógép, melyet akkumulátor hajt
42	47. Elektromossággal világított hajó
43	52. Villamos órázárakkal díszített táncosnő a párisi operában
44	52. Világító órázárak

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	Piarista templom
3	Evangelikus templom
4	Katona József emlékszobrára a kecskeméti sétányon
5	Katona József szülőháza
6	Széplatom
7	Bakócsa (Baranyamegyében). A Mailáth kas- tély. Meinhold Rezső rajza után
8	A ladányi fűzes Eszár közepében
9	Tizza Eszár. Újfal
10	Kárpáti képek: 1. A Róza-ménház Tátra- füred mellett
11	2. Tengerszem
12	Zágorai képek: A székesegyház és környéke
13	A város látképe
14	A Jellachich-ter
15	Madách Imre dolgozó szobája a sztrégovai kastélyban, a hol az „Ember tragédiá- sát írta
16	Az új Szeged: A hid-utca a hídfőlő te- kintről. Fényváltási lak. Polgári leány- tanoda. Kalvária kápolna. A királyi tör- vényesek épülete. Tiszpart a Stefánia- sétánnyal, a színházal és új híddal.
17	Széchenyi-ter, a város házával. Színház.
18	Városháza torony. Posta- és távirat-épü- let. Klauzál-ter (középen az Európa szál- lólal). Pórhágyozásigazgató palota. Gi- zella-ter a Bezzala kápolnával. Népkeri vigadó. Dörre Tivadar rajza
19	Katonai lakotnya Szegeden
20	Alsóvárosi házak Szegeden
21	Szeged. A nyugati oldalról, a nagy körtöl- től nézve. Kacsányi Odón rajza
22	A királyi elfogadó-terme Szegeden
23	A kir. jözelet-megyegetny új palotája

Szám	Református templom és bazár
1	Izraelita templom
2	

Lap 50 Szabó János, Dörny Ágoston
Sántha Károly, Oda Katona József emlékeztetője (Keeskeméti szülőháznak emléktáblával megjelölés alkalmából, 1883. április 16.)
Ithon.
Szász Béla, Szent Ferencz predikációja (Longfellow H. W.)
A karácsonyi ajándék
Szász Béla, Az anya és gyermeke (képpel)
Württembergi Eberhard gróf (csatái). Schiller költeménye
Házasság éneke: I. A férj szól. II. A nő válasza
Máramarosi kép
Vén diófa
A gyermekek (képpel)
Szekély József, A magyar utasokhoz. (Borner Henrik költeménye)
Kossuth Lajosnak. (A Haldokló zászló. Bartó szobornál átadása alkalmából)
Szemahely István, Hajnali éta.
Újlaki Á. Ferdinánd Attar
U. S. Az utolsó rózsa (Moore dalaiból)
Vajda János, Abel és Aranka. Mese három énekben. (3 képpel)
Megnagyulás. (Egy költő monológja. Rajzol.)
Várnai B. Sándor, Csöndes éjsz. (Szabolcs, október 3.)

Lap 51 A magyar honfoglalás kútjói. Dr. Fejérváry László
Rafael Santi képeiből (4 képpel). Pálcsy Károly
Emlékezés Mailáth György országgyűző nagyjánra. Háke Lajos
I. Napoléon viszonya Magyarországhoz
Apróságok a Peleskai Nótárius-ról. V. B. S.
Szent Erzsébet királynéján az erfurti tanácsház egyik falfestményén (képpel)
Képek az orosz történelemből (2 képpel)
Emlékezés az utolsó lengyel forradalomra. Hegyesi Márton
A svédok Erdélyben. Dr. Molnár Antal
Emlékezés idősb sárvári Eötvös Józsefre. Háke Lajos
Kossuth, mint szónok. H. L.
Nagy Frigyes és a magyar theologus Kornélia emlékeztetője. Rajz a muliból. Vachott Sándorné
Az utolsó lengyel forradalomról. Szörényi F. Arnold Arthur
Nyiregyháza multjából. V. r.
Az aranytermő tokaji fűrtök meséje Wisly város megszerzéséről 1361-ben (képpel)
Az 1848/49-ki első 12 fontos honvédtiszt történetéből. Butyka József, 1848/49-ki honvédtiszt
A magyar koronának visszahoztatása Buda városába. Dugonics András feljegyzéseiből
A szent-írás legrégibb szövege
Szent-István király jobb keze. H. L.
Az 1831-ki nagy kholeráról. Egykorú jegyzetek nyomán írta K. Nagy Sándor
Bécs ostromából 1683. (Képesportozattal és 6 arcképpel). Szalay József
Telepítés száznegyven év előtt
A magyar zenészlíráj multjából. Bertha Sándor
A Bourbonok családi történetéből. Marczányi György
Savanarola (képpel)
A selmeczi bányász- és erdész-akadémia történetéből. Richter Ele
Hartstein Margit mátyási huroczoltása New-York bevételre 100 évvel ezelőtt (képpel)

Lap 52 Egy angol tengerparti kórház
A Niagara-forragnak (képpel)
Menházak a orosz-és ellen
A frohslori kastély (képpel)
Marabur országán (képpel)
Madagaszkár új királyán (képpel)
Batavia, Jáva sziget fővárosa (3 képpel)
Chambord gróf temetkezési helye (képpel)
A Bura-Budor templom Jáva szigetén (képpel)
Leányvásár Elzászban (képpel)
Egy magyar ember utazása a föld körül.
A nagy Zsigmond fölhaladásából (arcképpel)
Koreából (képpel)
A Germánia-szobor Radesheim mellett (képpel)
Az arthegy vasút
Japán művészet (7 képpel)

Lap 53 Vereségben Vazul képiálítása a műcsarnokban (arcképpel és 5 képpel)
Gambetta temetése (képpel)
A győri veszedelem. Szalay Gyula
Cselevájó visszahelyezése királyágába (4 képpel)
A Duna áradása (2 képesportozattal és 6 képpel)
Napoléon herceg elfogatása (képpel és egy arcképpel)
Krapodin herceg és az anarkhisták póré Lyouban (képpel)
A Cimbrina elcsúszása (képpel)
Lukács Mórész sírja (képpel)
A fonix-parki gyilkossággal vádlottak póré Dublinban (képpel)
A Kisfaludy-társaság közgyűlése
Az aradi színház égése (3 képpel)
A dublini gyilkosok póré (képpel)
Két levél
A bukovinai székelyekről. Szádeczky Lajos
A királyi albumából (képpel)
Tüntetések Párisban (képpel)
A Zichy-kiállítás a műcsarnokban
A Westminster merénylet (képpel)
A lábmosás szertartása a bécsi udvarnál (képpel)
Mailáth György meggyilkolása
Egy hí szüls (képpel)
Dinamit-háború -jd
A dinamit-összeesküvés (5 képpel)
A keeskméti Katona-ünnepe
A bukovinai magyarok új telepén (3 képpel)
Az akadémia nagyterem
Moszkvából (képpel)
A magyar tudományos akadémia nagyterem
A londoni legújabb nemzetközi sakkturna (képpel)
A moszkvai koronázás (3 képpel)
Jön a csár! (képpel)
Az országbiro gyilkosai (3 arcképpel)
A csángó szekerese képe (képpel) Sz. L.
A csár és a csárné bevonulása Moszkvába (képpel)
A csár koronázás (képpel)
Bessenyei sírjának (képpel)
A moszkvai koronázás (2 képpel)
A tiszai-eszleri bünper (4 képpel)
Katolai jubileum Moszkvában (4 képpel)
Egyszerű nők, mint falusi kisdobozók
A moszkvai népművelés
A tiszai-eszleri por alakjaiból (16 képpel)
Az eszleri dráma személyei (11 képpel) V. r.
Károlyok Nyiregyházáról (7 képpel) 458 507
Az irók és művészek társaságának kiadulása: Látogatás Kossuthnál. Hugo Vik-tornál.
Párisban (képpel)
A nyiregyházi tárgyalások (hat képpel) M-th K-n
Egy nagy tiszai-eszleri (képpel) V. r.
Az irók és művészek társaságának kiadulása
A köztársaság szobrának leleplezése (képpel)
A franciák a magyarok párisi kirándulásáról (képpel)
Nyiregyházi károlyok (4 képpel) V. r.
Párisi látogatásunk (képesportozattal) Szász Domokos
Webb kapitány, a híres uszó (arcképpel) 503
A tekintetes vármegye (4 arcképpel és két rajzzal). Irta Mikszáth Kálmán
A kholera Kairóban (képpel)
Az 'údv hadserege' (képpel)
Az ischiai földrengés (3 képpel, 2 térképpel és egy képesportozattal)
Caroy Jakab, az áruló (arcképpel)
Budapesti zavargások
Az ischiai katasztrófa (5 képpel)
A nemzetközi villamos kiállítás Bécsben.
A kholera Egyiptomban (képpel)
Hosszu hajú magyar nő a külföldön (képpel)
Tízokádók kitérőse Jáva szigetén (3 képpel)
A laxenburgi keresztelő (képpel)
Turinyev és az orosz sajtó. Csopely László
Turini tartózkodásom idejéből. Julius 9-10.
(két képesportozattal és egy képpel)
Kinnach László
Tárgyalás elője (képpel)
A szegedi ünnepélyek
A szegedi kiállítás (12 képpel) - 683, 767
A szegedi ünnep (képpel)
Egy nyilatkozatra
Az Arany-ünnepély
A kis-ázsiai földrengés (képesportozattal)
Szudán és a lázadás (4 képpel)
Az ábrófele Afrikában
Petőfi új diszkidása (4 képpel)
Jókai jubileuma
A szudáni esztendő (képpel)
Mikszáth új könyvei
Az országzász égése Brüsselen (képpel)
A német trónörökös spanyolországi útja (2 képpel)

4. Élet- és jellemrajzok.

Gambetta. (Arcképpel) -r- 1
A pánszlávok és vezetők (arcképpel) a+b 9
Gambetta életéből. (10 képpel) 17
Csuzny tábornok. (Arcképpel) 33
Gróf Wimpfen Bódog (arcképpel) 42
A Napoléonok (arcképpel) -r- 49
Doré Gusztáv (arcképpel) -r- 69
Az orléans hercegek (4 arcképpel) 86
Gróf Fostetich György (arcképpel) -r- 101
Gróf Degenfeld-Schomburg Imre (arcképpel) 117
Wagner Rikárd (arcképpel) 125
Bárá Prónay Deszö (arcképpel) 133
Az új francia miniszter (10 arcképpel) 150
Lévay Henrik s az első magyar általános biztositó társulat (arcképpel) -r- 165
Marx Károly (arcképpel) -r- 181
Gróf Csáky István (arcképpel) -r- 184
Rafael Santi születésének negyzedik év-fordulójára (arcképpel és 4 képpel) 201
Székelyi Mailáth György (arcképpel és egy képpel) -r- 217
Katona József (arcképpel) -r- 233
Szerémi herceg Odescalchi Arthur (arcképpel) 235
Gróf Hadik András és a bukovinai székely telepek (arcképpel) Marczányi György
Jerney János (arcképpel) Dr. Koráts Gyula
Schulze-Delitzsch (arcképpel) 285
Gönczy Daniel (arcképpel) V. G.
Obadiás János (arcképpel) L. r.
Mancini, ola z külügyminiszter (arcképpel) 333
A főrendház új elnöke (két arcképpel) 349
Halmi Ferenc (arcképpel) -r- 365
Lobonyay Ednár (arcképpel) 373
Egy magyar szobrász Angliában (arcképpel) Wohl Janka
Kraszevski József (arcképpel) 433
Chambord gróf (arcképpel) 449
Dr. Szabó József (arcképpel) Szontag Tamás
Lesses Ferdinánd (arcképpel) 497
Gönczy Pál (arcképpel) -r- 513
Két leandó traktor (képpel) 529
Wagner Károly (arcképpel) Illés Nándor
Bedő Albert (arcképpel) T. G.
Petzval Ottó (arcképpel) 561
Turgenyev Iván (arcképpel) Csopely László
A nemzeti színház igazgatói (két arcképpel) 593
Az ember tragédiája és költője (arcképpel és képpel) 609
Kossuth Lajos arcképe (arcképpel) Sz. r- 625
Bárá Bamberg és a horvát zavarok (arcképpel és képpel) 633
Lister József (arcképpel) 641
Tisza Lajos (arcképpel, képesportozattal és két képpel) 657
Török Pál (arcképpel) -r- 673
Helvey Laura (arcképpel) -r- 689
Cseng marquis (arcképpel) 694
Volkmann Róbert (arcképpel) 705
Luther élete (arcképpel és 8 képpel) 721
Ligeti Antal (arcképpel és képpel) 737
A csehországi pártok vezértárlái (6 arcképpel) 739
Ifjúkori éveim. I. Irta Vámbéry Ármin 745
II. Első utazásom 754
Gróf Zichy Ágost (arcképpel) 753
Jókainé Laborfalvi Róza (3 arcképpel) T. r.
Kálmán 769
Vámbéry mint közép-ázsiai utazó 771
Judit Anna asszony (arcképpel) 778
Gróf Khnen-Héderváry Károly Horvátország bánja (arcképpel) 785
Zsivora György (arcképpel) 801
Mayno Head kapitány (arcképpel) 810
Petőfi gyermekkorából. Dr. Sass István 808
Földvár Károly (arcképpel) 837
Petőfi beáll katonának. Dr. Sass István 838
Henri Martin (arcképpel) 846

6. Hazai táj- és néprajzok, közintézetek, népszokások, műtárgyak.

Pusztaszer és az ezredéves ünnepély (két képpel) 7
A Ludas, Vértó, meg Radenovácz. (Kirándulási emlékek) Vajda János
Kirándulás Sztegregovára (képesportozattal) Kinnach László
Egy darab történet. Frankenburg Adolf
Tisza partján halászkunyhó. (Bóhm Pál képpel) 154
A sátorlaj-újhegyi színház 158
Vöröskő és Szomolány vára Pozsonymegyében (3 képpel) 185
Pestmegyei menyecske (képpel) 191
Az első magyar általános biztositó társaság megalakulása (képpel) 209
Keeskeméti (képpel) F. 241
A mi országaink (képpel) 267
Nashy Magyarországról 270, 306, 339
A Mailáth-esalád kastélya Bakózeán (képpel) 408
Nyiregyháza 417
Sztrecsnó vára (képpel) 417
Kárpáti képek (2 képpel) 435
Nyiregyházáról. (A megyeház története. Nyiregyháza és N.-Kálló; a két város versengése. A tírpiások. Gazdasági viszonyok.) V. r. 441
Tisza-Eszlár (3 képpel) V. r. 457
Falu végén (képpel) 486
Tisza-Eszlár helyrajzaihoz (képpel) 506
Négy nap Máramarosban. Szász Károly 553, 569, 585, 602
Zágrábi képek (3 képpel) 571
Egy angol lap Euclanestről 588
Horvát népalakok (6 képpel) 615
A haldokló honvéd-ásztartó (képpel) 631
A Tisza hídjá Szegeden 666
A kir. József-megyerem új palotája (képpel) L. r. 761, 777
Pörleány Nyitramegyéből 830

7. Általános nép- és országisme.

Antananarivo, Madagaszkár fővárosa (négy képpel) 9
Khinai rendőrség. K. T. K. 35
Vereségben közép-ázsiai képei (4 képpel). Farsangi látogatás Velenczében (képpel) 78
Szibériába száműzöttek (képesportozattal) Egy bostoni gimnázium. Amerikai emlékeimből. Pékár Gyula 138
Barianglakok vidéke Tuniszban (3 képesportozattal) 157
Olasz népszokások 171, 186, 221
Urbino városa (képpel) 209
Bukovinai képek (4 képpel). Dr. Szádeczky Lajos 237
Szegedi képek (4 képpel és egy rajzzal) 275
Hull a levél (képpel) 713
Magyar élet Bécsben (képpel) 803
Mese a varrógépről. Kiss József költői elbeszélése (3 képpel) 826
Laeziakonyha a dobreczen vásáron (képpel) 830
Károly-est az örültek házában. Várnai B. Sándor 848
Az év utolsó napja (4 képpel) 848
Rothschild s a csár (kép az orosz cenzura utalmából) 7
Blaháné, mint tót leány (képpel) 10

5. Történelem, régészet és rokortárgyak.

Elveszett kincsek. K. T. K. 55
A magyar hírlapirodalom 1883-ban. Idősb Szinnyey József 61
Az orosz csár gyémántja 94
Garibaldi-érem (2 képpel) 95
Jerney a csángókról 189

8. Természettudomány, ipar, kereskedelem és rokon.

Újabb találmányok. Természettudományi értekezés Holty Páltól 10, 39, 54
Tehénhímlő-oltás (képpel) 41
Családi élet a majomknál 55
Zene a természetben 58
Mesterséges gyöngyök 121
A besorozott galambok 126
Szőrös emberek és szakállas asszonyok (9 képpel) 126
Villamos utévilágítás. Partz rendszere (képpel) 141
Az éjféli nap a lofodi szigetknél (képpel) 169
Mézelő hangyák (6 képpel) 190
Nyelvtant tanító gép (képpel) 38
A szinpad esodái (14 képpel) 273, 293
Gözell hajtott vasparipa (képpel) 294
Az egészséges ruha mintaképe 324
Új repülőgép (képpel) 341
Az elefant 354
Villamos hajó (3 képpel) 357
Vasparipa a vízen (képpel) 380
Nyelvtant tanító gép (képpel) 389
A "Vindobona" léghajó Budapestén 409
A "Vindobona" s néhány vezetes légi út (6 képpel) 420
Postabélyegek 427
Gabona-éséplés villamfény mellett (képpel) 437
A szinzerék fejlődése az embernél és az állatnál 438
A "Vindobona" s a kormányozható léghajó (képpel) 441
Idős és szaglás sajátosságai. (Újabb vizsgálatok nyomán) K. T. K. 486
Nevezetes kövületek Magyarországon (két képpel) 491
A ragályos betegségek és a kholera. Dr. Leone Lajos berlini orvos népies értekezése nyomán 502, 516
Fizionómiai tanulmányok (10 képpel) 537
Óriási polyp (képpel) 569
A fénytan a búvészeten (3 képpel) 571
A pálmák (13 képpel) 604, 618
Villamos kiállítás Bécsben (képpel) H. P. 682
Világító bogarak (3 képpel) 712
Tanulmányok a szín és hang világában. 727
Óriások esontjai a biharmegyei pesterrei barlangban. Mártonfy Lajos 742
Egy akkumulátor (8 képpel) 7 8
Valami a sobesetről. Hidas Pál 806, 842
Villamos ékszerék (2 képpel) 849

9. Tárcaezikkek, napi érdekl közlemények, vegyesek.

Petőfi és Jókai Keeskeméten. Bőszörményi Mihály 23
Árvák menedékháza (képpel) -r- 88
Jelenetek Wagner zenedramáiból (3 képpel) 141
Zálogházban (képpel) 173
Az elítelt (képpel) 174
Híres zsugorik. K. T. K. 187
Huszótra (képpel) -r- 189
Tárgyalás elője (képpel) 242
A hadi zsákmány (képpel) 254
A lenlecz (képpel) 270
Lókiállítás és löverseny. V. B. S. 310
A nemzeti hajós-egylet evező-versenye 387
Hogyan fésülködjenek a nők? (14 képpel) 401
Károlyok Nyiregyházáról. Nyiregyháza, jun. 28. V. r. 426
Csodagyermek 439
Egy angol hang rólunk. Közli Schmidt Sándor 454
Ar árvák (képpel) 454
Apróságok 454
Eltévedve (képpel) 532
Kegyes adományokat gyűjtő kutyák (képpel) 537
Szent István napja a fővárosban. (Károlyi). V. r. 550
Nagyeven év vizsgálja 555
Angol nők uszóversenye (képesportozattal) 587
Ó. T. (Károlyok a tüzoltókról.) Várnai B. S. 633
Látogatás (képpel) 643
A bün trifoliuma (3 képpel és egy rajzzal) M-th K-n 665
A nemes város (4 arcképpel és 2 rajzzal) Mikszáth Kálmán 681
Szegedi képek (4 képpel és egy rajzzal) 697
Mikszáth Kálmán 697
Hull a levél (képpel) 713
Magyar élet Bécsben (képpel) 803
Mese a varrógépről. Kiss József költői elbeszélése (3 képpel) 826
Laeziakonyha a dobreczen vásáron (képpel) 830
Károly-est az örültek házában. Várnai B. Sándor 848
Az év utolsó napja (4 képpel) 848
Rothschild s a csár (kép az orosz cenzura utalmából) 7
Blaháné, mint tót leány (képpel) 10

10. Eredeti levelezések.

Kirándulások Bukarest környékére: I. Bukarest 1883. február 142
II. Bukarest 1883. február F. S. 154
Egy magyar tengerész Braziliában. Bahia kikötője, 1883. február 10-én és 13-án Kötly Frigyes 271
Bukarestből Konstantinápolyig. Konstantinápoly, 1883. április 18. ∞ 273
Magyarok Konstantinápolyban ∞ 290
Magyar ember levele Lisszabonból 270
A bukaresti magyar társulat negyedszázados jubileuma. Bukarest, 1883. jun. 19. X. 422
Levél Romániából. Bukarest, szept. végén ∞ 634
Egy olasz költemény a magyar szabadság Magyarországra a berlini egészségügyi kiállításán. Friedmann Lajos 713
Kóborlás a román-magyar határon. Eredeti levél. Peris 787

1-ső szám 1883. BUDAPEST, JANUÁR 7. XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 f. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 f. félévre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 f. félévre 3 * Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott vitelidj is csatolandó.

GAMBETTA.

(1838 - 1883.)

NAGY csapás érte a francia köztársaságot azon az éjjelen, abban az órában, midőn az ő-év elbucszott s az új megszületett. Alkotóinak, megteremtőinek egyike, a leghatalmasabb valamennyi között, ki megszilárdítá belől s bizalmat gerjesztett iránta kívül: Gambetta Leo kiszendvedt.

Alta ruit cedrus, sylva trepidate minores, — mondhatják egymásnak a köztársaság hívei. Mert benne a köztársaságnak a leghatalmasabb oszlopa roskadt össze és sok kisebb oszlop szűkséges ahhoz, hogy elbirják azt a rengeteg nagy terhet, a mit eddig az ő atlati vállai emeltek egyedül.

Szerencsére, vannak a francia köztársaságnak immár oszlopai. Olyan egy sínes, mint ő volt; de vannak sokan és hogy vannak, az is leginkább az ő érdeme. Ha most, Gambetta kidőltevel, a köztársaság épülete meg nem rendül: annak oka, hogy ő jól megépítette s hogy kijelölte benne minden kőnek a maga illő helyét.

Gambetta élete olyan, mint egy üstökösé. Jött, ki tudja honnan, melyik semmiségből, tündökölt és emelkedett s legjobb emelkedése közben egyszerre letűnt. Még delező pontját sem érte el.

Sajátságos érzés fog el, ha ma, tizenkét év után, elolvassuk, a mit a német-francia háboru idején irtunk e nagyobb mértékben feltűnni még csak akkor kezdő férfúrol, midőn arcképet bemutattuk. A veszedelem ama rettenetes napjaiban kerestük Franciaország számára a providenciális férfit, a ki nemzetét megmentse. Kerestük s nem találtuk másban, mint — Gambettában. Ő benne setjettük azt az embert, a kit a gondviselés a nagy megpróbáltatások napjaiban a lesújtott nemzeteknek küldeni szokott. Lehet, hogy ha csak egy-két hónappal irtunk is később, ő benne se leljük föl, a kit keressünk, oly irtóztatók, oly megsemmisítő voltak a csapások, melyek a szerencsétlen országra sulyosodtak. Isten kell oda, egész isten, hogy ezt az országot még föltámaszssa, — fél-isten nem elég, annak pedig, a ki csak gyarló ember, mentésre, föltámasztásra még csak gondolni is többnek látszott akkor a vakmerőségnél, az örültségnél.

S mégis megtörtént, a mit akkor lehetetlennek hitt az egész világ. Franciaország föleszedott, magához tért, kihverte a csapást s lett gazdag, hatalmas, boldog ország, rövidebb idő alatt, mint gondolni lehetett. S hogy az lett és oly rövid idő alatt lett, ez érdemből az ország-lánrsz Gambettáié.

Valóban bámulatos, a mit ez az ember nemzete életében csak araszynak mondható. Egész addig, mikor mint Delescluzé védője a Baudin-pörben, 1868. november 17-én el nem mondá híres védbeszédét, csak szűkebb körben ismerték rendkívüli tehetségnek. E védbeszédé-

hazáját. — De a mit eddig tett, az is elég, hogy századunk legnagyobbjai sorába emelje az ő alakját s hogy elhunytá föltűnő őszinte legyen gyásza minden francziának, minden republikánusnak, a szabadság, a demokrácia minden barátjának.

Gambetta Leo 1838. április 3-án született Cahorsban genuai származású családból. Egész addig, mikor mint Delescluzé védője a Baudin-pörben, 1868. november 17-én el nem mondá híres védbeszédét, csak szűkebb körben ismerték rendkívüli tehetségnek. E védbeszédé-

GAMBETTA.

vel azonban egyszerre kedvenc gyermekévé lett a köztársaság korifeusainak, a hír szárnyaira, a nép karjaira vevé, s mint a kire nagy jövő vár, úgy tekintett reá nemcsak a szabadság minden híve, de a császárságnak minden ellen-sége is. Ha ma olvassuk el e beszédet, nem találunk benne semmi rendkívülit. De az, hogy e beszédben a nemzet millióinak titkos érzelmei voltak kifejezve, hogy ő mondta ki először, és pedig szemtül-szembe, a mit a nemzet nagy többsége gondolt, de rejtetett: ez megmagyarázza a hatást, a mit a beszéd Franciaországban akkor kelthetett.

E bátor, merész, kihívó, támadó föllépés az akkor még mindenható imperializmussal szemben annyira népszerűvé tette, hogy már a legközelebbi választások alatt egyszerre két nevezetés keletkezett: a köztársaság képviselőjévé: Páris és Marseille. Pedig amott Carnot, emitt Lesseps és ma: a Thiers volt az ellenjelöltje.

A képviselőházban a szélsőbalon foglalt helyet, nem egy keszű perczet szereve III. Napoleon utolsó miniszterelnökének, Oliviernek, kit elvtagadónak, árulónak nevezett. A németet, mint hazája ellenségét, szívből gyűlölte; de azért ellene szavazott a háborúnak, melyet elharmarkodottnak, könnyelműnek nyilatkozott. Midőn egyik csata a másik után elveszett s végre 1870. szept. 2-án Szedánál maga a császár is fogságba esett: ő volt az, a ki két napra rá a törvényhozó teremben a császár és családja örökös detronizációját kihirdetve, a köztársaságot proklamálta s a honvédelem czéljából alakult köztársasági kormánynak belügyminiszteré lett.

Páris körülzárták a német hadak. A kormány nem tartá biztosítottnak a honvédelem szervezését ama bizottság által, mely Toursban működött s Gambettára ruházta a védekezés szervezését. Gambetta léghajón menekült ki Párisból, s haladéktalanul hozzá fogott a nagy föladatahoz. A mit itt végzett, az oly óriási munka volt, a minőt csak Kossuth Lajos teljesített a mi szabadságharcunk napjaiban. A maga kezében egyesíté a bel-, a pénz-, a hadügyi háztartást, seregeket varázsolt elő a földből, hadtesteket vetett a csatáért, erődített táborhelyeket épített, azokba ujonczokat küldött nagy mennyiségben, új tüzérést teremtett az elveszett helyett, gondoskodott róla, hogy legyen pénz és legyen lelkesedés, a nemzet folytassa a háborút a végkimerülésig. A háboru sorsa ugyan el volt már akkor döntve; de eredménye mégis lett az erőfeszítésnek: az, hogy ezután a világ-historia nem mondhatta többé, hogy a «glorie nationale» gyáván megadta magát. Küzdött, harcolt, győzelem nélkül ugyan, de egyet megmentenie mégis sikerült: a becsületet. És ez nagy kincs egy nemzetnél, s hogy e nagy kincse a francia nemzetnek a háboruba oda nem veszett, — annak érdemét az ellenségei sem vitájk el Gambettától.

Páris eleste s a választások megejtése után Gambettát kilencz helyről választák meg képviselőnek s ettől kezdve minden erejét arra összpontosította, hogy a köztársaságot, melyet soha csak kényszerűségből és csak ideiglenesen fogadtak el, megszilárdítsa és állandóvá tegye. Ez a vezérelv ismerhető föl minden tettében, minden beszédében, az a főrugója minden elhatározásának, minden szavának, az ezért való küzdelemben lesz nagy, hatalmas szónokká, a minőt a francia szöszök Mirabeau óta nem ismert és félelmes agitátorrá, ki a közvélemény fölött mind korlátlanabban rendelkezett, s mindinkább hatalommá nőtt ugy a törvényhozó teremben, mint kinn az országban.

S a mint a hatalmat mindinkább nőni látá kezében, azonképen növekedett mérséklete. A heves, szenvedélyes, személyeskedő, konok elv-

ember lassanként bizonyos esetekben opportunista lett s olykor Thierst is támogató, s mérséklete nem csekély tényező volt abban, hogy a köztársaság, mely: ddig csak túrt forma volt, 1875. febr. 25-én törvényes kormányformává változott.

A most már törvényes köztársaságban Gambetta megtalálta a talajt, melyen aztán a köztársaságot nemcsak törvényes formává, de valóssággá is lehessen tenni. A republikánusok összes töredékeit egyesítien ugyan nem sikerült, de az «Union républicain» nevet viselő pártnak, melynek vezére lett, megszeré a túlnyomó befolyást a közügyekre. S most már megkezdődött a komoly akció a köztársaságnak testé és vérré változtatására.

Mac Mahon elnöksége alatt a monarchista pártok végső erőfeszítést tettek előkészíteni a restaurációt a szeptennátus utáni időre. Buffet és Fourtou bonapartisták voltak a miniszterium fejei s ők vezették az 1877-ki választásokat. Gambetta szállt szembe velök, a szó hatalmával járva be az országot. S az eredmény az lön, hogy 360 republikánus választott meg 90 bonapartista és 80 királypárti ellen. Ezzel Mac Mahon kezéből kisziklott a hatalom, Gambetta oda kiáltá neki «se soumettre ou démettre» («engedjen, vagy távozzék») s Mac Mahon még egy ideig tartó habozás után távozott.

Grévy jött helyére, jó, de gyenge ember, őszinte, de bátoratlan republikánus. Gambetta sem országos elnök, sem kormányelnök lenni nem akart. Nagy tervek forralt, azokra tartogatta magát. De a hatalmat, melyet mint a budget-bizottság elnöke gyakorolt, még jobban véle érvényesítheti, ha a képviselőház elnöke lesz s 1879. január 30-án az lett. Mint előbb, most még inkább ő lön a kormány rugója, ő, kitől a hatalom eredt és függött, ő neki hódolván a kamara többsége.

E hatalmat Gambetta mindenk előtt a köztársaság biztosítására kívánta fölhasználni. A legyőzött monarchista pártokat a közszerelvény minden ágából kiirtani volt első föladata. Republikánus reakciózt kezdett. Elesapatta az összes bonapartista, royalista s egyéb monarchista köztisztviselőket, először a közigazgatási hivatalokból, majd a bíróságokból is, s a monarchista tábornokokat is irtalom nélkül purifikálta a hadseregből. Tudta ő azt, hogy ezzel nem használ egyelőre sem a közigazgatásnak, sem az igazságszolgáltatásnak, sem a sereg harc-képességének, — de tudta azt is, hogy használ a köztársaságnak, mely majd nevel magának alkalmas közegeket, csak ideje legyen hozzá. De hogy a jövőben nemzedékből is kiirts a monarchizmust, attól sem retent vissza, a mitől még Bismarck is meghátrált: a kulturharctól. Tudva azt, hogy monarchistákat a papi párt nevel s hogy a francia közoktatás kiválóképpapok kezében van: a klerikalisk ellen indított hadjáratot. Ki kell venni a nevelést a papok kezéből, vagy kényszeríteni őket, hogy köztársasági államban a köztársaságnak ne ellenségeket, de híveket neveljenek. S mivel az egyház ellenállt, következett a szerzetesek iskoláinak zárdáinak erőszakos bezárása, a csökönyös szerzetrendek kiutasítása. Merész dolog volt, de végre is az állam diadalmaskodott, diadalmaskodott pedig minden nagyobb megrázkódtatás nélkül.

Midőn ez is megvolt, Gambetta elég erősnek hitte már a köztársaságot, hogy a számkivetett kommardok föltétlen megkegyelmezését is indítványozza és keresztülvigye. A hirhedt petroleurök, bujtogatók, zavargó elemek százan-ként tértek vissza, és — visszatértök nem hozott veszedelmet sem a köztársaságra, sem a társadalomra. Ezzel befejeztnek jelentvén ki a köz-

társaság szervezetét: nemzeti ünnepül rendelé a Bastille bevételének napját, július 14-ét.

Most már Gambetta elérkezettnek vélte az időt, hogy Franciaország elvesztett hatalmi állásának visszaszerzésére is gondolhasson. Ed-dig nem üzött külügyi politikát, — most a híres cherbourgi beszédben leleplez végeztéljät: Elzász és Lotharingia visszaszerzését. A hadsereg szervezése végre volt hajtva, a várak, védvonalak kiépítve, pénz oly bőven, hogy az adókat le kellett szállítani, ipar és kereskedés virágoztak, a kormányforma fölötti harcok kiváttak: a köztársaság tehát tényező kívánt lenni s elfoglalni a helyet, mely Franciaországot Európában megilleti.

Akezióra nem került ugyan a dolog, de Gambetta kifejezett egy forró vágyat, mely tükön ott él minden francia szívében, s ezzel egy közös nemzeti eszmének adott kifejezést, egyuttal élesen körvonalozván saját politikai egyéniségét, mint az akció, a revanche zászló-tartója.

Gambetta négy évig mondhatni korlátlan befolyásnak örvendett. A miniszteriumokat ő tette meg, ő buktatta meg. Már csak egy lépés választotta el a diktátorságtól, hogy szabadon azt tessese Franciaországgal, a mit akar, midőn utját álták maguk a — republikánusok. Ferry és Grévy szövetségese megbuktatá a lajstromos szavazás iránti irítványát.

Az 1881-ki választások fényes diadalt adtak neki. Legyőzte a köztársaság belső ellenségeit, úgy, hogy a monarchikus pártoknak csak töredékei maradtak. Pedig ekkor a közvélemény föl is volt ingerelve ellene a tuniszi nem igen szerencsés s nem is igen dicőséges hadjárat miatt. Gambetta most már nem utasíthatá vissza többé, a miért annyiszor sürgették: ki kellett lépnie parlamentarás helyzetéből s felelőssége mellett gyakorolni a hatalmat. S 1881. nov. 16-án megalakítá miniszteriumát s mint annak elnöke, előterjeszté programját, melyben a köztársaság megszilárdítását s demokrata intézményekkel körülzánczolását jelzé a nemzet már három ízben nyilvánított akaratának, melyet a kormány követni fog.

A beszéd zajos tetszéssel fogadtatott. S két hó múlva ugyanaz a kamara megbuktatta Gambettát. Megbukatta ismét a megyenkénti — lajstromos — szavazás kérdésében, mely főrészt képezé az alkotmány revíziójára ajánlott javaslatnak. A beszédben, melylyel javaslatát ajánlá, visszautasítja a diktatúra török vése miatt ellene emelt vádakat. «Ismerik multamat — mondá — s bizonyosságot tehetnek róla, hogy minden óhajátomnak fölötté áll hazám jövője.»

Ez volt utolsó beszéde a kamarában, 1882. január 26-án.

Bukása váratlan volt és meglepő. Volt benne valami erőszakot, valami csinált, valami természetellenes. S nem is magyarázható meg másként, mint csak úgy, hogy Gambettának a lajstromos szavazás előtérbe tolása, melynek előre tudhatta sorsát, csak ürügy volt a visszavonulásra, de nem az igazi ok. Az igazi ok abban rejlett, az a sejtélem, hogy még nem látta elérkezettnek az időt, nem látta kedvezőnek a viszonyokat megkeozkázatni a kísérletet ama merész czélok valóstítására, melyek lelke előtt lebegtek s melyeknek személyesítőtjét ismerte benne a világ.

Bukása után rövid időre Nizzába ment, beteg atyja látogatására. De visszatértevel tapasztalhatta, hogy ő még mindig a régi nagyhatalom, tekintélyes pártjának még mindig vezére, ki kormányokat emelhet és buktathat, a mint hogy megbuktatta a helyére lépett Freycinet-kabinetet s a mint tőle függött a mostani Duclerc-kabinet

is, a kire úgy tekint pártja, mint a köztársaság leendő elnökére.

Gambetta néhány év előtt vett Páris és Versailles között egy kis nyaralót, a hol államférfiui fáradalmait kipihenni szokta. Itt Ville d'Avrayban ért végt a hatalmas ember élete, kinek háta mögött oly ragyogó mult állt, holott még nem volt negyvenöt éves. Olyan korában érte el a halál, a mikor az államférfiui igazi pályája rendszerint még csak kezdődni szokott...

—rs.

AZ ANYA ÉS GYERMEKE,

(Képpel.)

Kis gyermek édes anyja ölben.
Hogy játsz', enyelg a kis bohó!
Kedvének anyja is hogy' örvend,
És mindkettő oly boldog, oh!
Maddár nem örvend úgy fiának,
Kis bambájának róza sem;
Nem fér közjök gond, se bánat...
— Oh, tartsd meg őket, istenem!

Rózsát ha csak szellők is rázzák:
Már szóthull a virágzirom;
Pajkos gyerek a fecske házat
Leszúrja — s palotája rom.
A boldogságnak oly kevés kell
Hogy menten semmivé legyen,
A legparányibb érintéssel...
— Oh tartsd meg őket, istenem!

Anyá, csak örvendj gyermekednek!
Gyermek, anyádnak csak örülj!
Angyalok védnek titeket meg
Látatlanul lengvén körül.
Bár boldogságtok öntudatlan,
Van egy szem, ott az égbe' fenn,
Mely örömet találja abban...
— Megtartod, úgy-e, istenem!

SZÁSZ KÁROLY.

SZENT ANTAL KISÉRTÉSE MODERN KIADÁSBA.

— Egy magyar főpap életéből. —

Volt valaha kulesos Kolozsvár városában egy szerény kis házikó, jól elbujtatva a többi tekintélyesebb épületek között, s az arra járó közönyöbösen haladt el mellette. Pedig e kis háznak nagyobb híre volt a legfényesebb palotáinál, még messze külföldön is. Idegen országokból tudakozódtak utána, ha eladó-e? és ha az: meg is vették akárminő áron. Aztán kis idő múlva eladták megint, nem kellett félni, hogy nem akadna rá vevő. Egész ingó jószágga vált már a sok kézről-kézre-adásban s a telekkönyve kötetekre rugott volna, ha az időben oly pontos kimutatást vezettek volna az efféléiről. Uradalmakat lehetett volna vásárolni már csak azon a pénzen is, a mit ez a ház átruházási illeték czimén az államnak behajtott.

Pedig hát rongyos viskó volt biz az volta-képen; sem kényelmet nem nyújtott, se valami barátságos, idylli magányt nem bízta a benne lakót. Különb öthont adna ennél akár-melyik szellérház is. Nem érti az ember, hogy miért volt hát oly kapós?

De megérti azonnal, ha megmagyarázzák neki, hogy mi van e ház tulajdonához kötve? Az van hozzá kötve, hogy a ki azt megveszi: azt hat hét alatt ugy elválasztják a hitves társától, mintha soha se látták volna egymást ebben az életben.

E ház tehát megfordítása a gretna-greeni kovács híres műhelyének. A mit az a szerelem hevénél összeolvastott, azt itt a közöny fagyával szétpattantották. Amaz titkos bejárat volt

a házias élet paradicsomába; ez kivezető rejtek ajtó, ha a paradicsom véletlenül pokollá változott.

Mind a kettőt nagy jótéteménynek tartotta az emberiség; amant a szerelmese, ezt a szerelemből kiábrándultak. S mint nagy jótéteménynyel, éltek is vele szorgalmasan.

Néhány évtized előtt — így szól a hagyomány — a kolozsvári házat egy előkelő urnó vette meg.

A városban sokat beszéltek felőle. Hogy Bécsből érkezett hol férje a tónusadó gavallérok egyike, gróf vagy tán épen herceg, előkelő, gazdag, szellemes, kinek az udvarhoz is nyílt bejárata van; a nők rajonganak utána, a férfiak rettegnek tőle. Hős a sima parketten, a turfon, a barrieren egyaránt. Valóságos Adónisz, a ki mintha csak arra volna teremtve, hogy egy nőt boldogtalanú tette épen azt az egyet, a kit boldogságra választott ki anyai közül: tulajdon nejt s a ki most itt van és a kis háznak lett tulajdonosa?

Az elváltási affaire nagy fölháborodást vert a birodalmi székváros előkelő világában. Még a legmagasabb köröket is foglalkoztatta az. Keresték a módját, hogy lehetne megakadályozni ezt a kellemetlen esetet.

Erdélynek akkor egy rendkívüli rábeszélő tehetség hírében álló püspöke székelt Gyula-Fejérváron. Egy második Pázmán Pétert láttak benne, a kinek mi sem lehetetlen, a mit egyszer a fejébe veszen. Ez talán le tudja beszélni azt az örült asszonyt szerencsétlen szándékáról.

Egy délelőtti zárt hintó állott meg a püspöki palota előtt. A bakon ülő huszár először egy tisztos öreg papot segített ki belőle, ki aztán egy gyorsba öltözött s gondosan elfátyolozott hölgynek nyújtá karját, s az ingadozó léptekkel követte kiserőjét, remegve, mint a nyárfalevél. Egyenesen a püspök dolgozó szobájá felé tartottak, a ki, egy magas sugár alak, rendkívül finom és szellemes arccal, már várt reájok s eléjük sietett, a mint közeledő lépteiket hallá.

Az ajtó megnylt s a gyászruhás nő mint egy fekete köszöbor állt meg annak küszöbén. Egő szeme keresztül sugárzott a fátylon, a mint a komolyan előtte álló egyháznagy arczába tekintett, aztán csendesen elkezdett aláhanyat-lani. Ha kiserője föl nem fogja, ott roskad össze egy állóhelyében.

A püspök csodálkozva nézett reá, aztán megfogta reszkét kezét s gyöngéden egy támlás székhez vezeté.

— Foglaljon helyet, gyermekem, — mondá szelid, bizalomgerjesztő hangon, — remegnie nincsen miért. Az, a mi engem arra készítetett, hogy önt ide kérjem, megköveteli, hogy engem úgy tekintsen, mint szerető atyját s hogy gyermeki bizalommal legyen irántam.

A nő kebeléből nehéz sohaj szállt föl, de nem válaszolt.
— Ön **stein herceg neje? — kérde az egyházfő egy közeli székre mellé telepedve.
— Még az, fájdalom, — viszonzá a nő félig suttogva.

— Miért mondja, hogy fájdalom? Méltatlanul bánik önnel?

— Vétkezésem, ha azt mondanám. Még gondolathat se vétett ellenem. Ó a legnemesebb szívű, leggyöngédebb férfi a világban.

— Hogyan? — kérde a püspök meglepetten, — és ön mégis válni akar tőle? Hogy értsem ezt? Talán mást szeret?

— Ki? Ó? — kérde a nő élénken, — oh nem, ő csak engem szeret.

— Tehát ön? — kérde a püspök, mialatt arca szigorubbá, lágy, olvadákony hangja erdesebbé változott.

A nő nem felelt. A püspök lecsüggeszté fejét s mély, halk hangon mormolá:

— Tehát ön lett méltatlan hozzám?

A nő összerendezte, aztán komoly, szilárd hangon viszonzá:

— Nem, atyám, én nem lettem méltatlan hozzá. Isten a tanum, sem ő, sem más váddal nem illethet. Én hű neje voltam s még gondolathat se jutott eszembe soha, hogy megsértem

női kötelességemet. Ha vétettem, egyszerű vétetem ellene: mikor nőül mentem hozzá. Ez az, a mit szemembe vehetek, semmi más: ez egyért pedig megvezekeltem irtoztatón.

Nem folytathatta tovább, csöndes zokogás fojtotta el szavát.

A püspök őszinte részvétellel tekintett reá.
— Ön tehát szerelem nélkül ment férjhez hozzá? Értem, gyermekem. Azt is értem, hogy vannak erkölcsi kényszerek, melyekkel szembe szállni egy gyöngy leány nem elég erős. Ön hűséget esküdtött férjének az oltár előtt s azt megtartotta. De szerelmet is esküdtött. Pedig az másé volt, ugy-e bár?

A nő karjára hájtá homlokát és hallgatott.
— Eltaláltam, — mondá a püspök csendesen. — Ön mást szeretett és szülőinek nem vallotta meg.

— Megvallottam.
— Megvallotta? és azok elleneztek?

— Nem elleneztek: maguk is ohajtották.
— Most már nem értem! tehát ő, a ki szerelme tárgya volt, ő rajta mult volna, hogy egymáséi nem lehettek? Hisz az alig képzelhető! Egy előkelő, ifjú és szép hölgy kezét, a minőnek egy **stein herceg nejeinek egykor okvetlenül lenni kellett, nem szokták visszautasítani. Talán állása volt az önénél sokkal alacsonyabb vagy magasabb?

— A hogy vesszük, — viszonzá a nő, — tekinthette ennek is, annak is.

— Ön talányokban beszél, asszonyom, — mondá a püspök gondolkozva, s hangján mély elfogódás volt észrevehető. Látszott rajta, mintha valami rég elmosódott emlék után kutatna elméjében.

A nő hosszasan vizsgálta az egyháznagy szép, szellemes arcát a fátylon keresztül. Rendkívül látszott őt érdekelni annak magába mélyedése s szerette volna leolvasni annak a gondolatleírvarzonásairól. Végre is ő törte meg a csendet.

— Atyám, — mondá kissé fölemelkedve székében, — én jól tudom, miért hívatott. Ön engem vissza akar vezetni férjem karjába s e végből tudni akarja indokaimat, melyek a töle elválásra készítetnek. Most már tudja. Nem szerettem őt soha. Mást szerettem, de hű neje voltam. Hű neje voltam, de azért annak a másnak a képe lebegett mindig lelkem előtt, azé volt szerelmem, imádatom, minden szívdobbanásom. Hát ez is hűség? Az lehet a világ előtt, ő előtte, mindenki előtt: de önmagam előtt nem az. Hűség ez, és pedig annál kárhuzatosabb, mert az öntudat, mely ismeri a rejtett titkot, minden hódolatjelre, a mivel a társadalom a «hű hitvesnek» adóz, azt mondja «te lopsz!» Oly tisztességben részesülni, melyet az ember saját öntudata előtt meg nem érdemel: pokoli kín nekem, és én e kintől szabadulni vágyom. Mit gondol ön, atyám, annyi évek hosszu során át ily gyötrelmet szenvedni: hisz ez már előzre a túlvilági kárhuzatnak! Ön nem tanácsolhatja nekem, hogy viseljem tovább.

— Hát ha mégis, gyermekem, — viszonzá a főpap, ki mind nagyobb érdekléssel kezdett figyelni a hölgy szavaira. — Hátha mégis! Ne vegye rossz néven, de mi lelkészek, a kik annyit vagyunk kötelesek foglalkozni a beteg lélek bajaival, — vizsgálni szoktuk a tettek rugóit. Ön válni készül férjétől. Vallja meg őszintén: ez elhatározásának titkos rugója nem az-e, hogy azzal, a kit, mint mondá, annyi év óta is még mindig szeret, végre egyesüljön?

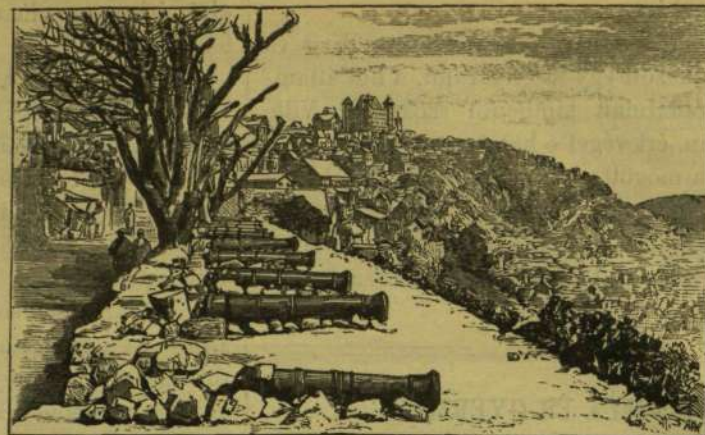
— Nagyon könnyű erre válaszolnom, atyám, — viszonzá a nő egész nyugodtan. — Azt, a ki az első pillanattól kezdve, a midőn megláttam, lelki szemem előtt lebegett, ma nagyobb távolság választja el tőlem, mint akkor. Ha nem tekinteném is, hogy azóta huszonkét év, huszonkét gyötrelmes év telt el, mely alatt egyetlen egyszer sem láttam őt viszont, s mely alatt mindketten nagyon, de nagyon megváltoztattunk: képzeltetni-e, hogy én most, ha még följánlaná is, elfogadhatnám tőle azt az igent, a mit ő akkor megtagadott?

— Ön nemes lelkű nő, asszonyom, — mondá a főpap meghatottan, — s valóban sajnálnai lehet azt a férfit, a ki egy ily lény vonzalmanak birtokában, azt mégis elszalasztotta. Megfejtethetlen rejteley ez én előttem.

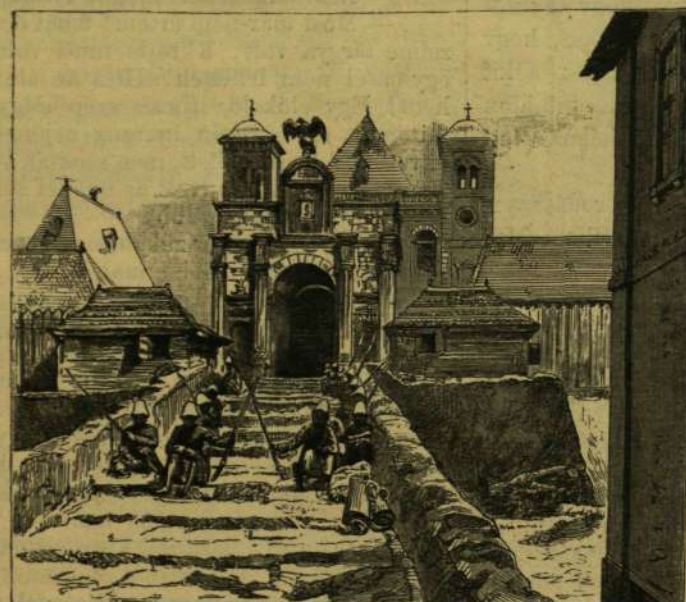
— Pedig ön előtt nem kellene rejteleynek lennie, atyám, — felelt a nő székéből fölemelkedve s arczáról csendesen félre vonva fátýlóját.
Egy már nem fiatal, de még mindig rend-

A KIRÁLYNÓ NYARALÓJ.

AZ ÁGYÚTEG. (AMBODINANDHALO.)

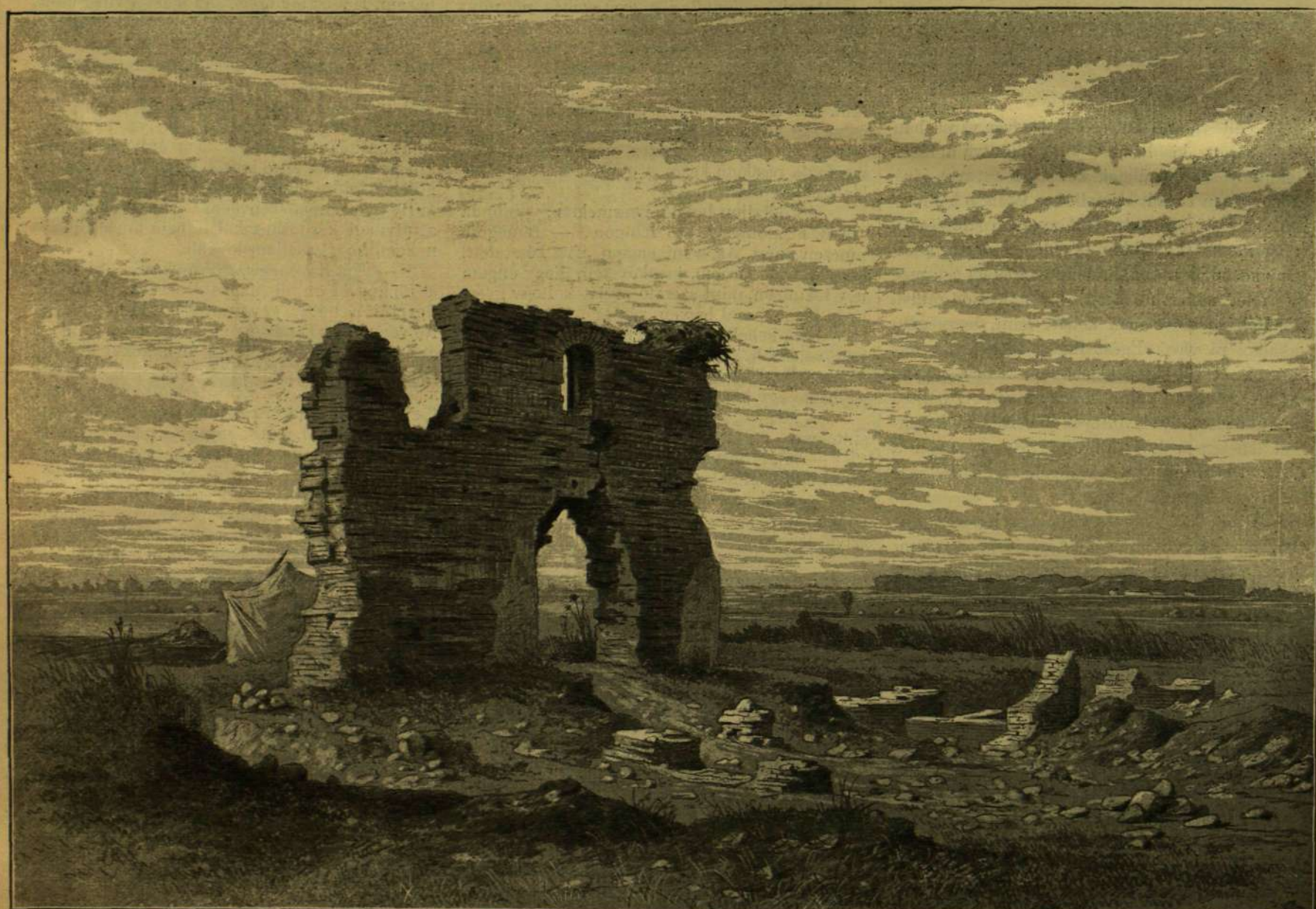

KAPUŐRÖK A KIRÁLYI PALOTA ELŐTT.

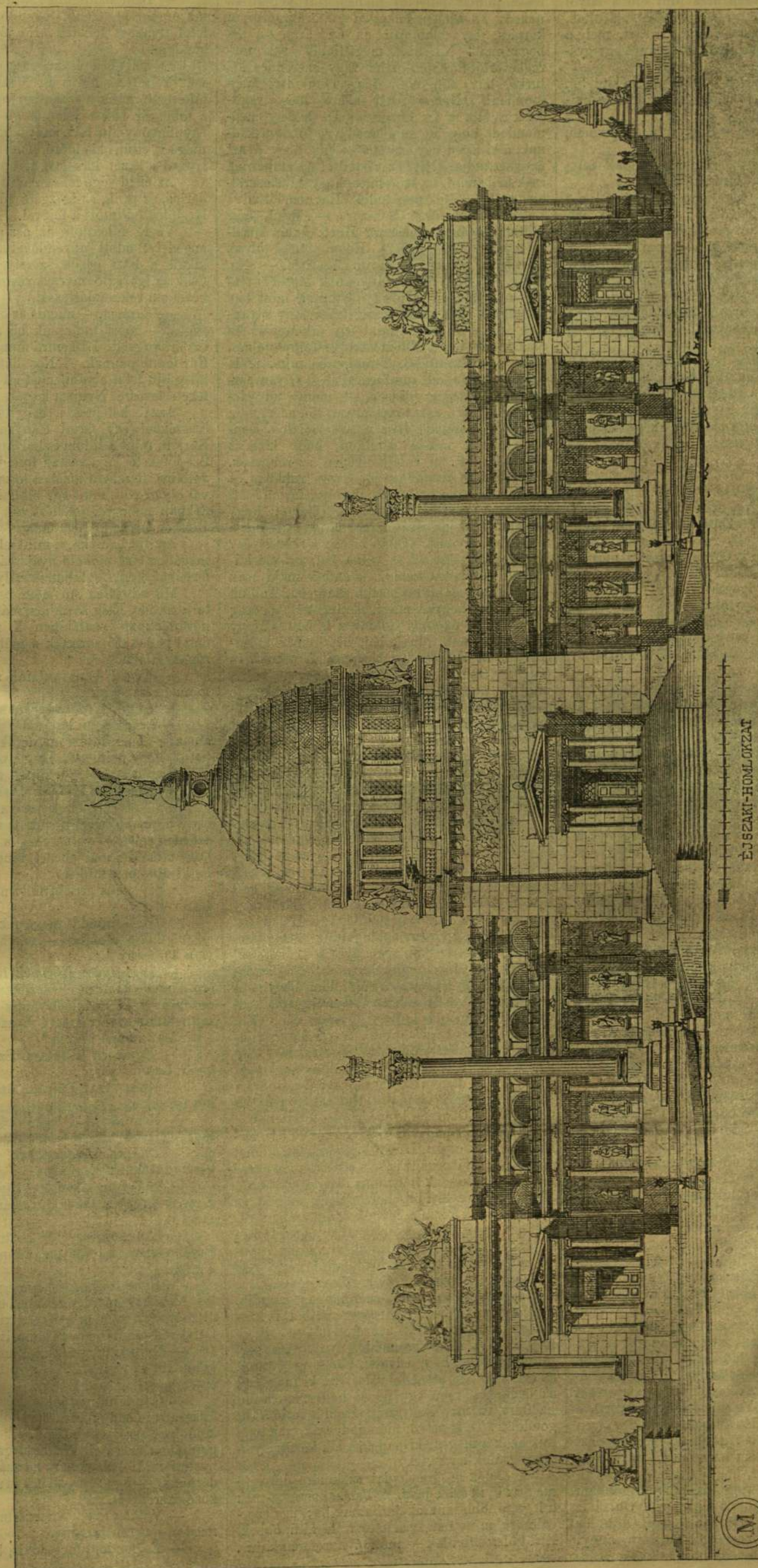

A KIRÁLYNÓ SZÉKE AZ UDVARI KÁPOLNÁBAN.

ANTANANARIVO, MADAGASZKÁR FŐVÁROSA.

A PUSZTASZERI ROM A JELENBEN. — GREGUSS JÁNOS EREDETI RAJZA.

ÉJSEMI-HOMLOKZAT

MAGYAR PANTHEON. Oztyler Győzőnek a magyar mernők és építész-egyletben pályudjat nyert terve.

kívül érdekes, sőt szép arcú tűnt elő a fátyol alól. A szenvedés, melyet vonásai elárultak, még megnyerőbbé tette halvány arcát, mely a sötét fátyoltól körítve olyan volt, mint egy gyászoló madonna-kép.

A főpap mereven szegte rá tekintetét. Lassan fölemelkedett székeiből, megfogta a halvány madonna kezét.

— Mindjárt meg kellett volna sejtennem, hogy ön az, Adél.

Mélyen tekintett a szeméibe, mi alatt folyton kezében tartá a nő reszkető kezét.

Aztán, mintha maga is megrejtett volna a pillanatnyi elérzékenyedtől, mely urává lett, hirtelen összeszedte magát s kérde:

— Mit fog ön tenni, asszonyom?
— Mit? — vizionáz a nő gyöngye mosolygól, — van-e más választásom, mint a kolostor?
A főpap szemöldöke kissé összeszűkült.

— Nem, asszonyom, ön nem azt fogja tenni, — mondá szilárdul, — ön vissza fog menni férjéhez.

A nő feje mellé hanyatlott. Mélyen látszott küzdeni magában. Aztán lehajlott a püspök kezéhez, megcsókoltá s halkon mondá:

— Legyen! A kik önt választották, nem számítottak rosszul. Ön a halálba küld és én megyek. Isten önnel, atyám!

A kik a harminczas években növendékei voltak a bécsi Pazmanéumnak, ha még élnek, bizonyosan emlékeztetükben lesz még egy sajátos történet, mely akkor sokáig foglalkoztatta a bécsi köröket s ma is élő hagyomány még az intézet növendékei között.

A Pazmanéum igazgatója egy nap levelet kap gr. *** altábornagtól, melyben az intézet összes növendékeit meghívja ebédre.

Az egész fekete sereg! És éppen egy katonát! Miért nem inkább a katonanövendékeket? Mi lehet e meghívás oka?

— Eh, katonaszegély s azzal punkum, — mondá az igazgatónak Y. referendárius, a ki már hivatalánál fogva is többször megfordult az intézetben. — De azért nem szabad a kedvét elrontani, — tevő hozzá, — mert az altábornagy igen hatalmas ember s nagy kedveltségben áll az udvarnál. Vigye el őket igazgató ur, hadd egyenek már egyszer egy igazi jó ebédet ezek a szegény fiúk.

Y. referendárius jó humoru magyar ember volt, abból a régi jó táblabíró fajtából, melynek kedélyét még a birodalmi fő- és esküvárosi fészes bureau-levegője sem ölthet el. A Bécsbe jött magyar ifjak közül többeknek volt hozzá ajánló levele, kiknek ő aztán igazán melegen érdeklődő pártfogója, atyai barátja lón.

A pazmaniták meghívásáról is aligha tudott valamit, miután az altábornagynak bizalmas jó barátja volt. A meghívás előtti napon — így szól a fáma — a két jó barát élénken beszélgetett a kandalló mellett.

— Meghittam ebédre, — mondá a tábornok, — az egész Pazmanéumot.

— Mi a kö? — csodálkozók a referendárius, — aztán mire jó ez?

— Hát tudod, barátom, ennek nagy sora van. De utóvégre is, te barátom vagy, én pedig katonam, a kihez nem illik a sok teketória. Elmondod hát, miben áll a dolog. Tudod, mennyire szeretem egyetlen gyermekemet. Azt is tudod, hogy szegény kis Adélem egy éve már, hogy napról napra szemlátomást sorvad, hervad, elemészti magát. Ide hittam már az egész orvosi egyetemet konziliumra. Beadtak neki tücsköt-bogarat, lovagoltatták, koresolyáztatták, ágyba fektették, furdóba vitték, rám kommandírozták, hogy szórakoztassam: mind nem használt az semmit. Már egész kétségbe voltam esve, mikor egy nap aztán az ölembe vettem az én beteg kis madárkámot s beszéltem hozzá olyan nyájasan, olyan szeliden, a mint ez egy durva katonától csak kitelhetik. És csakugyan sikerült a szívét meglágyitanom. Az én kis mókusom átölelte a nyakamat, piruló kis arcát betemette a waffenrokkomba, aztán pityeregve bevallotta a baját. Hát mi baja lehet egy ilyen tizenhat esztendő kis fruskának? Hogy én azt mindjárt föl nem értem azzal az én nehéz vasfejemmel! Hát persze, hogy szerelmes a kis galamb. — Szerelmes vagy kis tubán? mondám neki. Hát mért nem mondád azonnal? Oh, oh te bizalmatlan kis buksi! Hisz az se baj! Oh te kis bohó! Annyi keserű orvosságot meginni, annyi

rossz pilulát lenyelni hiába! Hát kellett ez neked? És azok a lelketlen doktorok, milliom kartács, így elkinozni az én aranyos kis bogaramat! No hisz megálljtok, sok méregkeverője! Aztán kibe vagy szerelmes kis lurkó, he? Jaj, hogy ő azt nem meri megmondani. «Nem-e? hát akkor hogy segítünk rajtad, te kis hőbortos? De bizony megmondod, hogy ne mondanád a te jó atyuskádnak, a ki téged úgy szeret.» — Jaj, hogy ő azt maga se tudja. «Mit? ezer bomba! Az embernek csak kell tudni, ha szerelmes, hogy kibe szerelmes, mi? — De ő nem tudja. «Hát nem láttad? Láttam. «Többször? Sokszor. — Tyhü, ezer milliom petárdá! Sokszor? Hm! «Aztán közelről? nagyon közelről? — Hogy gondolt olyat, atyuskám: messziről, nagyon messziről. — No, akkor jól van. Aztán milyennek láttad? Jaj szépek, nagyon szépek, olyannak mint egy árkangyal. «Eh, minden szerelmes lány olyan látja, a ki szeret, mint egy árkangyal. Az nem ismertető jel. Miben láttad? Templomban. «Az se ismertető jel. Templomba mindenféle ember jár. Mondd: uniformisban? Olyan formában, de még se egészen. «A manó tud veletek boldogulni, adta rossz lányai. No, azért nem szükség pityeregni! Hiszen csak tréfálok, segíteni akarok neked, kitalálni, hogy kibe is vagyunk hát mi tulajdonképpen szerelmesek. Templomban láttad? no jó. Olyan ruhában, a mi nem egészen uniformis, de olyanforma? Mi lehet az? Cizvil? Tudja is ő. «Hát én hogy tudjam? Micsoda alkalommal láttad? Mikor a chorusban énekelt. «Talán bizony a sekrestyés? No, hisz utóvégre az se volna baj, ha máskülönben becsületes ember. Az ember majd csak bemódozna valami magasabb chargeba. Tudjuk mi már azt, hogyan megy. Teringettét, az öreg *** szava ne nyomja valamit a latban? » Hogy hát igazán nem volna-e baj, ha ő, már tudniillik ő, az a bizonyos bizonytalan sekrestyés lenne? » Bajnak, nem mondom, hogy ne volna baj, de még se lenne akkora, minthogy te nekem itt észáradsz, mint egy fogpiszkáló. Elmegyek ő felségéhez, elmondom neki, hogy voltam harminczhat esztendő, — no, az igaz, hogy nem mindegyiket nyertük meg, — de ott voltam, s az ellenség soha sem látta az én hátamat. Hát ez is valami. Főlrakom valamennyi rendjeletem, aztán rámutatok, és azt mondom: «Felső, ezek nevében kérlek, hogy X. Y. becsületes sekrestyést nevezd ki államtanácsosnak, vagy, vagy — mi akarnád hogy legyen? » Hogy az én ferjem legyen. «Jó, jó, annak nem a császár, de te nevezd ki; de a mellett csak kell valami mellékfoglalkozásának lenni. Báró, vagy ilyesmi. Mire van hajlandósága? » Ha ő azt tudná! «Jaj, így nem boldogulunk, leánykám. Mondd, hát csakugyan sekrestyés? » Dehogyan! «Hát mi? » Megmondja, ha meg nem haragszom. «Dehogyan haragszom! Mondom, hogy nem haragszom, csak becsületes ember legyen. » Annak kell lennie, mert olyan jó arca van. «Eh, lári-fári. Az arc, az semmi. » Aztán nem viselhetne reverendát. «Micsodát? reverendát? hát pap? » Hogy az bizony pap. «Tyhü, az nagy baj! Azok, ha jól tudom, nem szoktak házasodni. » Hogy még nem igazi pap. «Hát miféle pap, ha nem igazi? » Olyan, a ki még nincs felszentelve. «Hát olyan kis pap? » Olyan. «Akkor se baj, lelkem, ha csak olyan. Leveti a reverendát, s lehet még belőle altábornagy is, — a mit azonban nehezen hiszek. No csak hogy már idáig eljutottunk. Most menjünk tovább, hol találjuk meg a te papodat a sok közül? Meilyik templomban látad? » A szent István templomban, a sz. István napkor. ... Nos hát száz szónak is az a vége, gondos utánjárásomnak sikerült kitudni, hogy ő, az a bizonyos, a pazmaniták között rejtezik. De a nevet nem tudjuk. Adél azonban azt mondja, hogy egy millió egyforma reverendából is kiismerne az övét. Hát azt gondoltam, hogy legjobb lesz neki erre módot nyújtani, s ezért jutott eszembe, hogy szívesen látom magammal az egész kis klérust. Adél válasza ki magának az övét. Hát nem egy ügyes hadvezérhez illő haditerv ez mi? Nagyszerű kombináció? Mit gondolsz? Te ismered, mondjad csak, micsoda fiúk azok a magyar kispapok, a kik között ilyen árkangyalok teremnek?

— Azok a teológiai szakmára készülő magyar ifjak színe-java. A Pazmanéumba csak a legkitünőbb tanulók juthatnak be; ugy szorgalomra, mint magaviseletre a legkitünőbbek. Erről biztosíthatlak — mondá a referendárius.

— Bene benissimo! a hogy a papok szokták mondani. Tehát jövendő vóm karaktere felől nyugodt lehetek? No jó. A többi az én gondom.

És az ebéd csakugyan megtartott. Ott volt Y. referendárius is. A tábornok rendkívül jól érezte magát a szokatlan egyenruhák között s többször vetett jelentőségteljes pillantásokat egy függöny-ajtó felé, mely mögé egyszerű-kétszer maga is eltűnt kis időre, honnan erősen mosolyogva s kezét dörzsölve tért vissza.

Az ebéd vége felé valamit sugott a referendárius, ez pedig az igazgató fülebe, mire az helyeslőleg bólintott a fejével.

Végre fölcszlott az asztal s az igazgató engedélyt adott növendékeinek a távozásra, kikből a házi gazda szívélyesen elbucsozott. Csak az igazgató maradt vissza egyik növendékével s a referendáriussal.

— És most, — mondá az öreg katona Y-nak sugva, — most mutassuk be a lányomnak azt az árkangyalt. Lelkemre mondom: csinos fiu. Kár lenne papnak. — Nos fiatal barátom, ille-tőleg ifju lelki atyám, most mi betérünk egy kis fekete levesre. Nyujtsa karját.

Azzal beléptek a benyilóba. Ott a kávés csészékkel egy fiatal leányka volt elfoglalva. Karsu, mint a lilium és halvány, mint a lilium. Szép fekete haja vastag fonadékokban omlott vállaira. Reszkető kezében azzal a kávés kannával olyan volt, mint egy bibliai kép. A növendékpap mennyire jelenést vélt látni maga előtt. Először érezte mellette szűknek a papi köntöst.

Az ifju leányka, a mint első elfogadásából magához tért, előkelő nyájassággal kérte föl a férfiakat, hogy foglaljanak helyet.

Mit beszéltek, mit nem beszéltek, az nem tartozik ide. Elég az ahhoz, másnap megjelent a növendékpap ezellájában Y. referendárius. A fiatal papot szomorúnak s mélyen elgondolkozónak találta.

— Téged bánt valami, szent ősém, — mondá részvétellel.

A növendék összeresztent s mélyen elpirult. — Azért nem baj, édes fiam, vigasztalá amaz, — Isten intézi mindenünk sorsát s jól tudod, hogy nem csak egy ut vezet Rómába.

Az ifju kérdőleg tekintett a szőlőre. — Világosan kívánok veled beszélni, gyermekem — szölt ez komolyan. — Annál is inkább, mivel megbízásom is van reá. Hát te azt nem sejtetted volna meg a történet után, hogy társaid a mai ebédet kinek köszönhetik? És kiváltképen minek?

A növendék arcán mély nyugtalanság volt észrevehető.

— Hát mond meg nekem, édes fiam, — folytató a mentor, — hogyan tetszik neked az a kis leány?

— Ah, bátyám, istennek legszebb angyala szállt benne a földre, — vizionáz az ifju hirtelen; de mint a ki megijedt, hogy elárulta magát, rejthetetlen zavarral tevő hozzá: — de minek e kérdés? s éppen nekem?

— Egyszerű a válasz. Szeret és — nőd kíván lenni.

— Én nekem? Bátyám, ön kegyetlen játékot üz velem.

— Nem játék, a legkomolyabb való, halad, Atyja formaliter — megkéri kezedet.

— De hisz az nem lehet! Ó és én — szegény szülőknél gyermeke.

— Az nem akadály. Atyja elég gazdag, hogy megvegyen számodra akár egy egész vármegyét.

— Annál nagyobb köztünk a távolság. Büszkeségem is föllázad ellene. Aztán — ez a ruha.

— Ruha, mint más. S még most nem kötelez. Akár holnap fölcserélheted mással. És *** altábornagy vejenek nyitva a világ mindenfelé. Carriéred mindenképen biztosítja van.

— Én már megválasztottam a magamét, bátyám. Ha ez nem volna, egy pillanatig se jutna eszembe a habozás. De így —

— Gondold meg jól, ősém. Atyja engem fölkerít, a te eddigi bizalmad följosított, hogy komolyan szóljak hozzád. Életemnek forduló pontjához érkezted. Ne határozz fölötte könnyelműen. Helyzettedben, ha százezeret megkérdeznék, — egy se taszítaná el magától a kínálkozó szerencsét.

— Valóban az, s én érzem, hogy a próba nagyon-nagyon kemény.

— És gondold meg azt is, hogy az a leány,

ha visszautasítod kezét, vagy belehal, vagy boldogtalan lesz egész életedre.

— Ah, az nagy igazságtalanság lenne a sorstól. Szegény gyermek megérdemelné, hogy boldog legyen.

— Töled függ csupán. S ha boldogtalan lesz, te léssz oka...

A tábornok másnap személyesen adta vissza a referendáriusnak a látogatást.

— Nos, mit mondtok az árkangyal?
— Kér egy heti gondolkozási időt.

— Mit? Mennydörgős adta. Ő még itt gondolkozni tud? — kiáltá a tábornok felpattanva. Majd leszöndesülve, szomorúan mondá:

— Szegény gyermek, szegény jó Adélem! Elmúlt a hét. A referendárius ismét meg-látogató a papnövendéket.

— Határozta már, ősém?
— Az halvány volt, mint az árnyék; meglát-szott rajta a kiállott lelki küzdelem. De azért szilárdan mond:

— Határozta, bátyám.
— Nos, és?
— Nem lehet, nem tehetem.
— Ez utolsó szavad?
— Ne beszéljünk róla többet, bátyám.
A referendárius még az nap a tábornokhoz

szervesztőjének, Krájevskijnak, közlés céljából. A költemény megütötte a mértéket, és a szerkesztő elküldte azt a cenzornak. A vers utolsó strófiája igen méltatta a jelen század irányát:

«Mindenható lón az ércz immár,
Oltárt is neki állítunk,
A világ ura most a bankár,
Rothschild góniusunk, csárunk!»

A cenzor lakására hivatja a szerzőt, hol ily párbeszéd folyt le köztük:

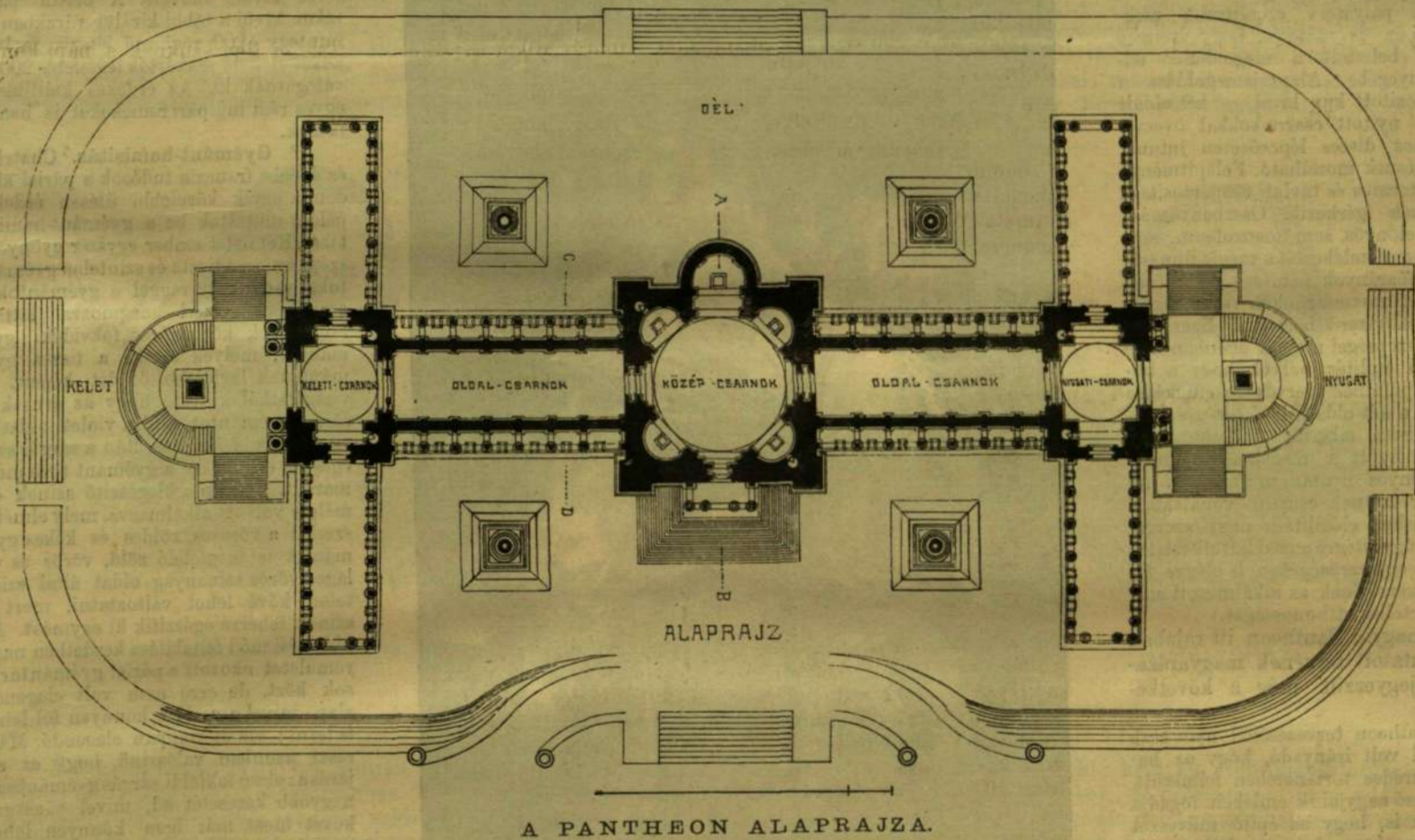
— Fia! barátom, — kérde a cenzor, — ön irta a verset?

— Igenis én, és szeretném kinyomatni.

— Nemcsak hogy nem szabad ezt a verset kinyomatni, de sőt — fogadjá meg atyai tanácsomat — ne is mutassa meg senkinek, égesse el.

— De miért? Talán valami illetlen találat bennök?

— Helyesen fejezte ki magát — szölt a cenzor: — illetlen e vers, sőt a jobb érzést felháborító szellemű. Hogyan akarja ön tudunkra adni nyomtatásban, hogy a mi csárunk — Rothschild? Vagy tán nem tudja, hogy nekünk csak egy csárunk van: Pávlovics Miklós, a nagy Miklós csár!

sietett. Az csüggedt arcából azonnal leolvasta a választ.

— Mindjárt tudtam, mikor gondolkozási időt kért, — mondá a tábornok. — De csak megmondta önnek, mennyi-ö-adta papja, hogy mi oka lehet egy ilyen leány kezét visszautasítani?

— Nem monda meg, de én tudom. Az a fiu — püspök akar lenni.

— És az lesz! — kiáltá a tábornok, — katonaszavamra mondom, az lesz. Annak kell lennie, a ki ily kísértésnek is ellen bír állani. Hisz ehhez képest szent Antal ledér lepke, ingadozó nádszál. Derék fiu, azt mondom. De a leányom, az én szegény jó gyermekem!...

A jóslat beteljesült. A szegény pazmanita évek során püspök lett, érsek, bíbornok. És ha nem magyarnak, de véletlenül olasznak születtek: ki tudja, hiába keresné-e akár a szent Péter kulcsát is.

COLOMANNUS.

ROTHSCHILD S A CZÁR.

Kép az orosz cenzura uralmából.

Egy fiatal orosz poeta sikerült verset irt a világ kalmár szelleméről és beküldte azt az «Otcseztvinnijá Zápiszki» («Hazai emlékiratok») folyóirat

PUSZTASZER ÉS AZ EZREDEVES ÜNNEPÉLY.

A honalapítás ezer éves emlékezetének közzelgő megünneplése mindinkább foglalkoztatja a közvéleményt. Alig mulik el nap, hogy a sajtóban napvilágot ne látna valamely erre vonatkozó közlemény.

Az akadémia tudós történetbuvárai nyomok után kutatnak, hogy megállapíthassák a beköltözés idejét. Maga Kossuth Lajos is belevegyül a tárgy fejtegetésébe. Az ipar, a kereskedés országos kiállítását tervez ez időre. A főváros akkora ohajtja felállítani a szabadság szobrát. Az országgyűlésen hallani már erre vonatkozó hangokat; a kormány maga élére áll a dolognak s bele vonja a készséggel engedő koronás királyt. Szóval az ünnepély méltónak készül lenni a magyar nemzethez, sőt a világhistoria alakulására oly fontos történeti tény emlékéhez.

A sok buzgó hazafi között, a kik ez eszmével foglalkoznak, a legbuzgóbbak egyike Gön-döcs Benedek apát, gyulai lelkész és országgyűlési képviselő. Szóval, irásban, tettel, áldozattal igyekszik a nemzet figyelmét rávezetni a nevezetes momentumra. S mint puszta szeri apát, csak természetesen, hogy a nagy nemzeti ünnepélynek rendezőt figyelmzetteti arra a helyre,

a hol őseink az alapvető, az első nemzetgyűlést tartották.

Lapunknak volt már alkalma méltatni a lelkes hazafi kezdeményezését a pusztaszeri egyház és monostor romjainak föltárása körül, méltatni a munkát, mely ott az ő és a tulajdonos Pallavicini Sándor őrgóf áldozatkészségéből, jeles régészünk Römer Flóris személyes vezetésével alatt oly meglepő eredménnyel végeztetett. Annak idején («V. U.» 1882. évi 32. szám) lapunk közölte is a történeti nevezettségű helyen fennálló omladékok rajzát, a Pallavicini Ede őrgóf által 1832-ben készített olajfestmény után.

De Gön-döcs Benedek nem elégedett meg a próbaátások alkalmával elért szép sikerrel, sőt ez még inkább sarkallá, hogy a munka folytatását sürgesse. Sajtóban, parlamentben agitált, hogy az ásatás országos költségen, szakszerűleg folytattassék, s ki is vitte, hogy a kultuszminiszter rendelete folytán az országos műemlékek bizottsága kebeléből egy műépítész (gr. Kluen Antal) jelentéstétel végett kiküldessék, ki természetesen, nem tehetett más jelentést, mint azt, hogy a vállalat valóban megérdemli az országos támogatást. Gön-döcs Benedek ez alkalommal jeles művészünk Greguss Jánost magával

vitte, ki a pusztaszeri templom romjait mai állapotukban lerajzolja. A kép, melyet a «V. U.» múlt évi 32-ik száma közölt, éjszak felől tünteti föl a romokat az 1832. évből. Greguss rajza azonban, melyet ez alkalommal bemutatunk, délről, vagyis azon oldalról, a mely felé a templom terült. Ez utóbbi képen már a próbaátások alkalmával föltárt falmaradványok, oszloptalpatok is láthatók.

Gön-döcs Pusztaszer e történeti helyének nevezetes szerepet szánt a millenium alkalmából. Az, a mit a kormánytól, illetőleg a társadalomtól kíván, röviden a következő: A templom és zárda falai föltáratván, hiányzó részeikben a földszint fölé legalább két lányira fölemeltesse, ezementréteggel az idők viszontagságai ellen bevonassanak, a romok stilszerűen renováltassanak, legalább oly mérvben, a mint az a bold. Pallavicini Ede által festett képen (L. «V. U.» 1882. évi 32. sz.) látható. Az apát-sági fórum fölé helyeztessék egy márványtábla, a hely jelentőségére s az ezredéves ünnepélyre vonatkozó fölirattal. A pusztaszeri hét halom valamelyike legalább próbáképen megásassék, mai elnevezésök cseréltessek föl a hét ősvézér neveivel s minden halmon állitassék föl egy-egy csiszolatlan gránit-piramis az illető vezér nevével. Építessék a romokkal szemközt egy kisebbszű emlékkápolna, román stílusban, a

hogy az ősi szentegyház volt építve. Az apátsági romok s az új emlékművek körül alakították egy száz holdas diszkeret, hogy az ezer és ezer látogató Pusztaszeren, az ősök legelső országgyűlése helyén, ne találjon elhagyott, sivár pusztaságot.

Az ezer éves emlékünnepe Gondócs terve szerint itt nyílnék meg, Budapestre volna folytatandó, a hol akkorára már föl kellene építve lenni a dicsőség csarnokának, a magyar Pantheonnak és pedig a Gellérthegyen, a mai ezredadella helyén. Hogy e hely most hadi célokra szolgál, abban ő nem lát komoly akadályt. Utasítsa minden kerület a képviselőjét, hogy e helyet a Pantheon átengedésére követelje, s az uralkodó nem fog ellene szegülni a nemzet akaratának.

A Gellérthegyenél e célra alkalmasabb helyünk nincs; s más helyre ezt a csarnokot szánni nem is lehetne, s midőn a magyar mérnök- és építészegylet a magyar Pantheon tervrajzára pályázatot hirdetett, abból a főtvevőből indult ki, hogy az itt, a Gellérthegyen fog fölállítani.

A pályázatot siker koronázta. Czizler Győző műépítész tervrajza olyanok találatát, mely megérdemli az egyleti aranyéremből és ezer forint utazási ösztöndíjából álló pályadíjat. A jutalmazott tervről (melyet kettes körben n betű jelölt), a bíráló bizottság így nyilatkozott:

„E pályaterv szerényebb megjelenésében is mutatja, hogy szerzője teljesen behatót a megoldandó feladat lényegébe. Alaprajzmegoldása a központosított kupolával — két oldalt zárt és nyitott csarnokokkal övezve, melyekhez díszes lépcsőzetten jutunk, szerencsésnek mondható. Felépítménye igen változatos és távlati csoportosítása érdekesnek ígérkezik. Összbenyomása szintén előnyös, sem mauzoleum, sem dórná nem emlékeztet s mégis ünnepélyes. A főarányok nemesek, különösen sikerült a hosszcsarnokok végén, azoknak diadalviszerű bejárása. Ezen tervek sok szépségei mellett azonban nem hagyható elmités nélkül, hogy a középső főépületnek szerves összefüggésbe hozatala a két oldalt levő hosszcsarnokokkal nem sikerült teljesen, úgy hogy e helyütt a megszakadottságnak bizonyos nyoma mutatkozik. Az egész tervezetnek csupán vonalakban való rajzbeli előállítása nagy szorgalomra és ügyességre enged következtetni és nemes egyszerűségében is eléggé kitünteti szerzőjének az alkalmazott stílusban teljes otthonosságát.”

A magyar Pantheon itt rajzban is bemutatott tervének magyarizálásánál följegyezzük még a következőket:

A Pantheon tervezésénél nem csak azon cél volt irányadó, hogy az hazánk évezredes történetének felmerült, sok és dicső nagyjaink emlékeit fogadja be, de az is, hogy az építő művészet alaptörvényei szerint, a díszcsarnok nagyszerűsége és alakja által már külsőleg is kifejezze magasztos rendeltetésének célját.

Ez alapszámának a tervezet szerencsés megoldása által nagy mérvben megfelel, egyesítve magában a central épület nagyszerűségét a csarnoképület előnyeivel.

Az épület helysül a St. Gellért hegyének jelenleg a ezredadella által elfoglalt területe vétetett, és pedig úgy, hogy a tervezett Pantheon hossz tengelye az erődítvény hossz tengelyével összecsúszna. Ez által el éretnek az, hogy az épület főhomlokzata a főváros központja: a lánchíd és rakpart irányába esnek. Egyáltalán e tervezet szerint az építmény bármely oldalról szemléltetnék is, az mindig egy lezárt egészet képezne és öszhatású nem szenvedne.

A helyhez mérve lett megállapítva az építmény körvonala, arányainak nagysága és az építési stílus, melyben az épület rendeltetéséhez mérve a klasszikus görög irány tulnyomó. Tervezet szerint a Pantheon állana egy kupolával díszített közép és két oldalcsarnokból, melyeket jobbról-balra oszlop-csarnokokkal ellátott és diadal-iv alakban kiképzett szárny-építmény zár le.

A közép, azaz a főcsarnok, a honfoglalásnak és az ország feloldásának, a királyok alatti korszakokat eseményeknek, szobrok és festmények által való megörökítésére szolgálta.

A jobb oldali csarnok az egész épületrészlet: nevezetes államférfiakat és művészeket, a baloldali részben a nevezetes hadvezéreket ábrázoló szobrokat és festményeket tartalmazná.

Azonkívül a magas oldalvilágítással ellátott csarnokok falai történelmi képek alkalmazásával használhatók. A főbejárat fölötti dombormű, a honfoglalás eseményeit tüntetné elénk.

A nagy szoban álló emlékoszlopban kis lépcső-feljáró vezetett, hogy különös ünnepélyek alkalmával a trüfuszokba égő anyag helyzetethessék. Az épület keleti és nyugati homlokzata, illetve diadal-ívei elé két szoborral a Hatalmat és Törvényt ábrázolva, tervezettek, melyek nagy arányuk következtében az egész építmény díszét mindenesetre fokoznák.

Az épület méretei olyanok, hogy az a kiszemelt helyre egész kényelmesen elhelyezhető.

Anyagul jó minőségű terméskő, a szobrokra nézve pedig kő és bronz alkalmazása vétetett fel.

„Pusztaszer és az ezredés ünnepély”, ez a címze a díszesen kiállított könyvnek, mely Gondócs Benedek től e napokban hagyja el a sajtót a Franklin-társulat nyomdájában. E könyv egyik legszebb bizonyítéka a derék apátság buzgalmának ez eszme körül. Számos képpel, rajzzal, ábrával ellátott könyvének, — melyből a pusztaszeri romoknak, a Pantheonnak s az utóbbi alapjának rajzát e alkalommal bemutatjuk — jövedelmét a magyar dicsőségnek emelendő csarnok alapjára szánta. A könyv albumalku

magas volt s a harmadikon, mely a robbanás után két másodperccel készült, a vízoszlop mintegy 60 méter volt s a hajó romjai a levegőben repedtek. A negyedik fénykép 3¹/₁₀ másodperc múlva készült, ezen a vízoszlop már apadt. A 4¹/₁₀ másodperc múlva készült fénykép szerint a rombolás munkája már befejeztetett. A dinamit tehát igen gyorsan működik.

A legmagasabb toronyak tíz évvel ezelőtt általában a strazburgi műnszer tornyát tartották, mely 143 méter magas. Az óta azonban három magasabb torony épült fel. A hamburgi Miklós-templom tornya 144.2 méter magas, a romeni székesegyház rendkívül karcsú s vékony tornya 149 méter s a kölni dómnak két óriási tornya 156 méter. A készülő félben levő ulmi templom tornya 151 méter magas lesz. A gyakorlati észlelő épületek közt legmagasabb a newyorki Easter-ridge 90 méterrel s a szász államvasutnál a göltshölgyi viadukt, mely csaknem 88 méter magas.

A leggazdagabb város ez idő szerint valószínűleg Frankfurt a Majna mellett. Itt is igen sok szegény ember él ugyan, de a vagyonos lakosok száma oly nagy, hogy ha az évi jövedelmét egyenként osztanák meg, mindenkire 10,000 forint jutna. Szász frankfurtinak 8-15 milliója van s 250-nek van több mint fél milliója.

Érdekes művészi kiállítás nyílik meg most Berlinben a trónörökös pár ezüst lakodalmá alkalmából. Kizárólag a császári család birtokában levő művészeti tárgyakból gyűjtik össze a legjelentékenyebb régi mesterek kiváló műveit. A berlini palotákban kívül a többi királyi várakban is mintegy 4000 régi mű létezik, melyek közül előkelő szakértők legfeljebb 200-at válogatnak ki. Az érdekes kiállításon egyes régi műipari remekeket is bemutatnak.

Gyémánt-hamisítás. Chatrian és Jacobs francia tudósok a párisi akadémia egyik közelebbi ülésén érdekes példát mutattak be a gyémánt-hamisításra. Két üzlet-ember egyszer gyönyörű szép, egészen tiszta és színtelen gyémántokat tett s egy reggel a gyémántokat szappanos vízzel megmosva, látták, hogy azok közönséges fokvidéki gyémántok, melyek értéke a tiszta gyémántnak legfeljebb ötödét képezi. A vizsgálatból kitűnt, hogy az árusok a sárga gyémántot anilin-violet oldatba merítették s szarítás után a sárgás szín egészen eltűnt, de a gyémánt tüze megmaradt. Tisztán a kiegészítő színek elmélete volt itt alkalmazva, mely elmélet szerint a vöröses, zöldes és kékes gyémántot is megfelelő zöld, vörös és világos-vörös színanyag oldat által színtelen kővé lehet változtatni, mert a színek fehérré egészítik ki egymást. Az új festési mód feltalálása kezdetben nagy remületet okozott a párisi gyémánt-árusok közt, de erre nem volt elegendő alap, mivel a csalást könnyen föl lehet felelni; viz és szappan elegendő. Másrészt azonban valószínű, hogy ez eljárás az oleos fokföldi sárgás gyémántnak nagyobb keresetet ad, mivel e sárgás követ most már igen könnyen lehet ugy átalakítani, hogy a legértékesebb braziliai gyémánttól különöleg alig lehet megkülönböztetniük.

Indiában az angol kormány hatósága alatt levő népek a legújabb népszámlálás szerint 132 nyelvet beszélnek.

Egy angol festő-nő, Miss North, ki közelebb a kevi híres fűvészternek ázsiai, amerikai és ausztráliai virágokról készített igen becses képgyűjteményt adományozott, utjában Madagaszkár belsejébe, a Seychell szigetekre ment, hogy e vidék kevésbé ismert növényeiről aquarelleket készítsen. A vállalkozó hölgy ez utazást saját költségén teszi s az ismeretlen vidékeken csak egyetlen kísérője lesz, egy ván néger, ki előbbi utazásaiban is hű szolgálja volt.

Borostyán-követ nagy mennyiségben találtak jelenleg Königsburgnál a palmnacki ásatásoknál. E helyen most dinamit segítségével bányát akarnak nyitni.

A verebek ellen az Egyesült-államokban folytatott harc alkalmából felhozzák utjában azt is, hogy a verebek magkapják a himlőt, sőt terjesztik is e betegséget. E sajtóságos tényt állítólag több újabb eset igazolja.

A korallsztrét Nápoly környékén mult éven igen jó volt. Közel másfél millió fontot halásztak s habár a jelenlegi minőség nem is volt kitűnő, az érték mintegy két milliót tett. A korallhalászat az éven 600 hajón 5766 ember foglalkozott februártól szeptember hóig.

A PÁNSZLÁVOK ÉS VEZETŐIK.

Van Szent-Pétervárott egy társulat (évek előtt volt ilyen Moszkvában is, Kievből is), melynek «szláv jótékonyági társulat» a firmája. Ennek a társulatnak célja a külföldi atyafiak közt ápolni a szláv hazafiságot, ébren tartani a szláv szellemet és különféle jótékony cselekedetek által Moszkva felé hajtani a szláv esemétek rokonszenvét. Állítólag politikával nem foglalkozik; de tudunk esetet, hogy egyik tagja egy évvel ezelőtt azt fejtette, hogy ideje már számolni a politikát működésük köréből. Vajjon megfogadták-e szavát? Tamás vagyok benne. A «szláv jótékonyági társulat» az ugynevezett pánszlávizmus gyűjtő pontja. Sok minden elfér e név alatt, de leginkább két jelentésmű fontos mi reánk. A pánszláv és szlávfil azonosan egyet jelentenek, csak hogy az előbbi nyugat, az utóbbi pedig kelet népei használják inkább. Kelet népei, kik alatt ezuttal kizárólag az oroszok értendők, így értelmezik e szót: «A nyugoti népeket elrontotta a civilizáció, nyugoton minden rohad, minden rossz: vallás, erkölcsök, állami intézmények egyaránt. Csupán a kelet van még romlatlan állapotban, azt is merőben az orthodox vallásnak és orthodox szláv szellemnek köszönheti. Természetes tehát, hogy az orosz életből ki kell küszöbölni mindent, a mi idegen, és orthodox alapon, nemzeti szellemben szervezni a társadalmat. E végből vissza kell térni a Nagy Péter előtti időkhöz, Moszkvát tenni a birodalom központjává, s a régi orosz szokásokat újra meghonosítani».

ÁKSZÁKOV KONSTANTIN.

KÁTKOV.

ÁKSZÁKOV IVÁN.

A PÁNSZLÁVOK VEZETŐI.

A nyugoti népek pedig azt állítják, hogy: «Ez az egész magyarizát csupán ámitás. Ti csak mondjátok, hogy szerettek azt a mi szláv; voltaképpen oda törekedtek, hogy ezen a czimen kalapatok alá kerítsék az összes szlávokat és a szláv államok és országok romjain óriási orosz birodalmat alapítsatok, nem törődve azzal, vajjon a rabslágalat meg lesznek-e elegendő szláv testvéreitek».

Ezen két okoskodásból az tűnik ki, hogy a szlávofil elvevés csupán takarója a politikai célok, és hogy a pánszlávizmustól jogosan lehet tartani.

Mint hogy monarkhiánk sok szláv lakost számlál, nekünk jut a szerencse első sorban fölvenni a keztyűt a pánszlávizmussal ellen.

A pánszlávizmussal nem új találmány, csirait megtaláljuk Nagy Péter működéseiben is. II. Katalin románikus törekvéseiben is. Doktrinává vált e század negyvenes éveiben, mikor is Moroskin volt legbuzgóbb apostola a «Máják» («Világító torony») című lapban, nagyobb lendületet nyert Sáfirk működése és Palackynak a magyarokról* felállított hibás elmélete által, a melyet Hilferding tovább kifejtett. Birodalomunkat illetőleg a szlávofilok mai nap is a Palacky-Hilferding nézeteit vallják, tartván azt «foltzott, rongyos, mesterséges, véletlenség-ből összetakoltnak, melyet egy kultúrális szétrombolhat».

Az itt említett férfiak a pánszlávizmussal

limi szerződés ellen a legtöbb Don Quijottei harcot eddig ő vívott, és remélhető, hogy buzgólkodni fog ez irányban továbbra is. Mikor még Moszkvában is volt «szláv jótékonyági társulat», Akszakov Iván volt az elnöke; ő indította meg a déli «testvérek fölszervezésére» a gyűjtést, mely busán jövedelmezett. Most csak a szentpétervári «szláv jótékonyági társulat»-ban emeli föl néhanapján szavát, és ír mennydörgő cikketek lapjában, a «Ruszs»-ban, a melyből jó ismerősünk: Dobrjanszkij Mirosláv vagy tíz ingyenpályát szándékozott elterjeszteni ruténok lakta felvidékünkön, szláv «szellem»-ben oktató rutén papjainkat és néptanítóinkat.

Azonban az oroszok közt sem ő, sem lapja nem örvend nagy népszerűségnek, sokat leront hiteléből az a körülmény, hogy a moszkvai földhitelbank igazgatója, következőleg torzias (szatós), a kereskedőknek pedig nagyon kevés a becsületük Oroszországban.

II. Sándor halála után «Haza, Moszkvában...» hívta az új uralkodókat, de biz' az nem mozdult. A zsidó-hajszámok is ő volt a kezdeményezője, bár ezert nagyon sarokba szorította egy zsidó nő, ismertette azon ígéreteket, a melyeket 1879-ben és később mint a zsidóság állapotát vizsgáló bizottság jegyzője tett volt.

Annyi igaz, hogy a külföldön több a tekintélye és nagyobb hatalomnak tartják, mint hazáján belül.

Egészen más ember a most 62 éves Kátkov Nikiforovics Mihály, a mostani uralkodó volt nevelője, v. belső titkos tanácsos, a «Moszkovszkija Vjedomosztij» s «Russzkij Vjesznik» kiadó-

tudomány körén belül fejtegették, lévén a történelem, regészet és nyelvészet főfoglalkozásuk.

Ismerette tették a hírlapokban az Akszakov testvérek, Konstantin és Iván, továbbá Kátkov, — kiknek arczképet ezuttal bemutatjuk olvasóinknak — és mások, mint Dosztojevskij, Meszcerszkij hg., Fádgyéjev stb.

Kiválóan érdekes e tekintetben az Akszakov testvérek működése. Akszakov Konstantin, az idősebb testvér, mint költő kezdte meg nyilvános pályafutását; irt több drámát, verset, fordított Goetheből és Schillerből. Mint publicista nagy tevékenységet fejtett ki; sokat foglalkozott az orosz birodalom mikénti reformálásának kérdésével, és a pórok állapotának rendezéséről emlékiratokat is nyújtott be II. Sándorhoz. Azonban halála (1817—1861.) gátat vetett további szereplésének.

Akszakov Szergejics Iván, öccse az előbbinek, nagy hévvel folytatta bátyja munkáját. Nagy befolyásra tett szert «Deny» («Nappal») című lapjával, melyet 1861-ben alapított; majd a «Moszkva» hírlapot szerkesztette, míg vagy három év óta a «Ruszs»-ban önti ki bölcsességét és szörja ellenünk (sujtani nem akaró) mennyköveit.

Befolyása most már kevesebb, mint a hercegovinai fölkelés idejében (1875.) volt; mondhatni, hogy Oroszországot ő hecezelte bele (no meg Ignatyev) a török elleni háborúba. A berlini kongresszus nagy vereséget hozott nemcsak Oroszországra hatalmára, hanem Akszakov Iván befolyására is. A sam-stefanói békekötési okmányokkal egyelőre lomtárba került ő is. A ber-

szerkesztője. Mikor még a filozófia tanára volt Moszkvában, lelkesedett a reformokért és a nagy országot az angol selfgovernment mintájára akarta szervezni, de a szerencsétlen kimeneteli lengyel forradalom egészen más irányba terelte őt, és ostromolni kezdte a szabadelvű Válujev belügyminisztert, a ki aztán fel is függesztette lapját. Különös módon nyert a lap engedelmet a megjelenésre.

Egyszer azt kérdezte tőle a császár, mi hír van Moszkvában? — Semmi új, felségese uram, felelt Kátkov, legfeljebb, hogy van egy harangunk, mely nem szól (a négy ezer mászás repedt harangot érti), egy ágyunk, melylyel nem lönek (a császár-puskát, császár-ágyut érti), és egy lapunk, mely nem jelen meg. — A császár jót nevetett ez ötleten és a «Moszkovszkija Vjedomosztij»-nak szabad volt újra megjeleni. — Ugyancsak Kátkovval történt, hogy napirt szerkesztve, a február hónap 30 napot szabott.

Hírlapiról működésében jobb keze volt Leontyev, mesterségére nyelvész, testalkatára püpos emberke, a ki kifogyhatatlan volt a németek gyalázásában. Azonban a német trónörökösnek Oroszországban tett látogatása legálabb hat évre megszüntette volt e lap gyűlöletét.

Tagadhatatlan, hogy nagy befolyása van, mit leginkább összeköttetéseknek köszönhet. Jelenleg Tolsztojt belügyminiszter után ő az ur Oroszországban; mert tudvalevőleg ő pártolta Tolsztojt mint közköztaláni minisztert és «klasszikus» rendszerét a legmakacsabul.

Egész pályafutása alatt a rombolásban

a + b.

ANTANANARIVO, MADAGASZKÁR FŐVÁROSA.

— Négy képpel. —

Mostanában gyakran volt szó politikai lapjainkban Madagaszkár szigetéről, az angolok és francziák közt e jelentékeny sziget birtoklása fölötti kitért konfliktus alkalmából. Mi is nem rég közöltünk egy általános áttekintő képet a nagy sziget fővárosáról, Antananarivóról. Most e gyors fejlődésben levő afrikai városból még négy képet mutatunk be, melyek annak jelenlegi helyzetéről fogalmat nyújthatnak.

Antananarivo a sziget felsőjén igen termékeny vidéken fekszik Imérina tartományban. Lakosainak száma a százezeret jóval felülhaladja. Modern jellegű az utolsó 12 év alatt lett, midőn a régi, szorosan egymás mellé helyezett faházak helyébe téglából készült s európai jellegű házak jöttek. Régebben a város alakja egészen más volt. Sajátságos alakúak voltak különösen a magas tetők, rajtok a homlokzatnál messze kinyúló keresztetű gerendák, melyek hossza magánházaiknál 1¹/₂—2, a királyi

család házáinál 4—4 $\frac{1}{2}$ méter volt. A város közepét alkotó magas dombon volt a két királyi palota. A nagyobb épület óriási faház volt, három emeletes fedett folyosóval körülvéve; a kisebbik csak két emeletes volt. Ma is megvan a verandák, de masszív köbepületek s a palota karsu saroktoronyait angolok által készített korinthusi oszlopok díszítik. A főváros nagyobb része azonban még mindig falusi jellegű, meglátszik rajta, hogy, mint neve is mutatja (Thanaarive = ezer falu), több falu egyesüléséből származott. A házak nagy része mellett ott van a kert; egyes helyeken még látható a sövénykerítés is abból az akácfa-fajhoz tartozó növényből, melynek tüskéi oly erősek és sűrűek, hogy az ily kerítésen legföljebb csak ágyuval lehetne utat csinálni. Fák és bokrok különben a modern jellegű házak mellett is találhatók.

Képeink közül kettő a királynő két palotáját mutatja be, mindegyik előtt kapuőrök állanak vagy hevernek. A nagyobb palotában igen csinos kápolna is van, melynek egy részletét a királynő székét, szintén bemutatjuk. Negyedik képünk az ágyúüteg-telepet ábrázolja. Mindezekben szóval ki nem magyarázható vegyület látható a régi barbár állapotok s modern viszonyok között. A francia és angol misszionáriusok s kereskedők hatását e sziget lakóira általában mindenütt feltalálhatjuk s vannak oly épületek is, köztök a francia misszió szép temploma, melyek Európa bármely fővárosában helyet foglalhatnak.

A madagaszkári nép általában a műveltségben újabb időkben nagyon előre haladt. Jellemzésül elég fölemlitenünk, hogy a «Teny Soa» (szóval-szóra: «Jó szavak») című havi folyóiratnak több mint 4000 benschülött előfizetője van, egy fizikai földrajz már második kiadásban jelent meg s számos egyébházi jellegű folyóirat és lap nagyon elterjedt.

A főváros népe az idegen szokásokkal együtt sokat elsajátított a francia és angol nyelvből is. Így pl. az asztalt latabatra nével jelölik (franciául la table), a kules neve lakile (franciául la clef) stb. Vannak nyelvökben sajtóságos hangutánzó kifejezések, így nevetni = hély; suttogni = mibitsbitsika; kopogni = dondóna, nehezen lélegzeni = efonéna. Sok név rendkívül hosszú, így a régiebb miniszterelnök neve volt: Rainivoninahitriniony s Ranavilona királynő egy mellékneve Rabodonandrianampoinimerina!

A nép jellege általában élénk és vidám. A hordárok, kik Antananarivo és Tamatave között közt igen nehéz uton szállítják a csomagokat, rendszeren dalolva s csevegve hordják terheiket s a csomagok dala messze elhangzik. A nép különben szigorú rendekbe van elköltöztetve, a nemességét nyerni vagy adományozni nem is lehet. A királyi család színe a biborpiros; csak a legelőkelőbb hercegek hordhatnak barnáspiros napernyőt. A királyné tisztelete valóban nagyszerű, még állatait, fegyvereit és szolgáit is tisztelik. Ha valahova kirándulást tesz s onnan visszatér, több ezer kísérelője s az egész néptömeg gyönyörű virágokkal díszítik magukat.

A gazdag talaja s szerencsés fekvésű országa általában virágzásnak indul s valószínű, hogy népe rövid idő múlva egészen művelt lesz.

UJABB TALÁLmányok.

Történeti tanulmányi értékesítés Holtsy Páltól.

Találmányokat, fölfedezéseket minden korban tudományt az emberiség. Sohasem többet és nagyobbakat, mint egy század óta.

De nem ez a számbeli súly jellemzi legkivált a jelen századot. A találmányok most kezdenek az emberiség jövőjévé lenni, ez jellemzetes tulajdonuk. Jöttek abban az értelemben a szónak, hogy a munkát könnyebbé teszik, s azt az ember helyett természeti erővel végzik.

Az eke és a szeker feltalálásától egész a gőzgép koráig aludt az emberiség. A munka terén nem tudta mi a haladás. A vízi kerék és szélvitorla után egész a gőzmalomig nem töltötte ki semmi az ezredéves időközt. A legrégebbi kort, mely olyan távol van, hogy benne a kör-

vonalak egészen elmosódnak, nem közvetíti a legfrissebb jelennel semmi. Még mérőföld-mutató kövek sem esnek közül. Pusztai perspektiva ez, melyben csak egy-két elmosódott alak látszik a látóhatár legszélén, s mi magunk középpontú élő alakok.

Az a mire a középkorban rámutatni lehet, például a könyvnyomtatás feltalálása, igen nagy hatással lehetett az emberiség szellemi alakulására, de a munkának azt a megkönnyebbitését, s az ember helyett a természetre való átruházását, melyet keresünk: nem hozta elő. Legfőbb gyorsabban, gazdaságosabban ment általa egyetlen egy munka, a másolás, de az az emberi erő végezte. A sok másoló helyett lett kevesebb szedő, a kalamus helyett lett sajtó. De a sajtót az ember hajította.

A középkor eszközeit, szerszámokat alkotott, melyek által gyorsabbá lett a munka, de nem alkotott gépeket, melyek természeti erővel végeztették a munkát s megkímélték az embert a dolog izzadságától.

Ezt a gőzgép tette legelőbb.

A gőzgépben nem az a genialis, hogy óriási erőt kis helyen összpontosít, hanem az, hogy általa magát a természetet használjuk föl: legyen segítségünkre a természet legyőzésében. Az erő, mely benne dolgozik, nem emberi vagy állati, hanem természeti erő: a nap sugarainak ereje.

A víz csak melegítés által lesz gőzzé; a gőz feszélyének titka ismét a meleg. A meleg vagy hő minden testben azt a hatást szűli, hogy részecskéi távolodni kívánnak egymástól, s bizonyos erővel mennek neki az akadálynak, mely ebben a távolodásban őket feltartani akarja. Ez az erő az, mely a gőzgépben fel van használva.

A víz melegedését a tűz eszközli; a fa vagy kőszén tüze. A kőszén maga is csak fa, ősvilági növényeknek a maradványa. A fát és egyáltalában a növényt a nap sugarai hozzák elő, azok raktározatnak mintegy benne, azok szabadulnak ki egész alkalmával. A hő, melyet a tüdő támaszt, nem egyéb, mint a napsugarak jelentkező melege.

A nap sugaraira, azok melegére és kémiai hatására van szükség, hogy a legjelentéktelenebb növényanyag is csirázásnak induljon. A mozgási képesség, mely jelentkezik, midőn a csira szétfeszíti a burkát, a melegtől van kikélesződve, a földi meleg egyedül örökforrásától, a napsugártól. S a mennyiben nedvesség is kívántatik a csirázáshoz, azt is a napsugár szolgáltatja. Az tartja örökös párolgásban a tengerek vizét, az emeli fel a párákat a magasba, hol felhőket képez belőle. A napsugár által meglegetett levegő okozója a szélnek, mely elhossa tengerek felől a felhőt, hogy az eső ott hulljon belőle alá, a hol a magnak szükségére van rá, hogy csirázásnak indulhasson. A napsugár azután ápolja, neveli a kiesirázott növényt tovább. A nedvek körforgását hozza benne elő, egymásután feszíti szét a kezdetleges növénysejtek falait, hogy egy-egy sejtől legyen ezer és ezer, sokszor millió. A napsugár alakítja át — lassu főzés által — a növények anyagát, egyedül ő, még pedig sokféle működés következtében neveli nagyvra a növényt. A növény pedig elnyeli, magába zárja a napsugarak ezen erejét, s szabadon bocsátja akkor, midőn tüze kerül, akár közvetlenül jussan a földre mint fa, évezredek át feküdjék előbb a föld alatt, s mint kőszén kerüljön ebbe az állapotba.

A gőzgépben tehát a nap sugarai, a napnak kisugárzott hője dolgozik, s nem emberi erő. Ez annak lényeges ismertető jele, ez teszi az emberiségnek nagyobb jövőjévé, mint az előző gépek együttvéve voltak.

A munka, melyet a világ gőzgépei végeznek, bizonynyal nagyon fölülmúlja azt, melyet a körülbelül ezer milliónyi föből álló emberiség összes ereje gőzgépek nélkül produkál. Ha ugyanazt az eredményt akarná felmutatni az emberiség, melyet most felmutat, gőzgépek nélkül mindenkinek több mint kétszer annyit kellene dolgoznia, mint a mennyit most dolgozik. Vagy pedig nélkülözünk kellene jelenlegi fogyasztásainknak több mint felét. Kényelem és élvezet tekintetében az emberiség az utolsó század alatt többet ért el, mint az előtt egész évezred alatt.

Ne hivatkozzék senki a gyárakra, s ne mondja, hogy azok munkásainak igen silány, söt nyomoru az állapota, azok jólétét a gőzgép nem emelte. Az való igaz, hogy így van. De az

általános hatás megítélésénél nem szabad egyes osztályok szűk álláspontjára helyezkednünk. A tény az, hogy a gőzgépek munkát, roppant munkát végeznek, s hogy ez az összes munka az emberiség javára esik. Nem vész el, nem lesz semmivé ez a produkció, noha lehet olyan osztály az emberiségnek, a melynek számára nem jut belőle. De azért annak összes értéke nem lesz kevesebb.

Gőzgépek nélkül, mai viszonyok között, annak a mélyen sajnált munkásosztálynak a sorsa még szomorubb lenne, mint a minő jelenleg. Avagy talán azoknál a mesterségeknél, melyeknél a dolog természeténél fogva gépek alkalmazni nem lehet, vagy legalább eddig nem sikerült, a munkások állapota jobb? Semmivel sem. Meg kell nézni a sheffieldi kék-kőszőrösöket, a kik kézi munkával keresik kenyerüket, s 30—33 éves korukban rendszeren rájuk tette már kezét a halál.

Ajánlom azoknak, a kiket a gyármunkások sorsa oly igen bánat, nézzék meg az izsriai szigetben, Póla mellett, a római időkbeli származó kőbányákat. A mész, melyet azokból nyernek, fényes glazurát kap felületén, s az idő ennek következtében nem igen árthat neki. A bányák oldalfalain a kőben meglátszanak még ma is az ezer év előtti fejtő-kalapácsnak nyomai. Ezer és ezer rabszolgá dolgozott ott, azoknak veritékét véljük látni minden kalapács nyomában. Bizonynyal másféle társadalmi viszonyok között, a szabadságnak, sőt még a családi életnek is ismerete nélkül fáradtak azok, s helyzetük nem is hasonlítható azokéval a gőzgépek által győtrött mostani gyármunkásokéval.

(Folyt. köv.)

BLAHÁNÉ MINT «TÖT LEÁNY».

Blaháné folytonosan az a vonzó és hódító jelensége a népszínháznak, a ki művészetével, csattogó hangjával, népdalaival és szeretetreméltó egyéniségével uralkodik a játékrunden, a közönségen s Budapest idegen látogatói számára is valódi színházi specialitás. Igazán «zengő oszlopa» ő ennek a színháznak, és kiváló része van benne, hogy a fővárosban minden felé hangzik a magyar dal. A legutóbbi időben egyik legkedveltebb szerepévé az Almási Tihamér népszínművéből Hankát avatta föl. Bizony nem valami elsőrendű terméke a népszínmű-irodalomnak és első előadásakor senki sem gondolta volna, hogy ennyi előadást megér. És ez a kitűnő művésznő a lapsót fő dialektusban beszélő, czifrán öltözködő Hankát a maga kifogyhatlan jókedvével, eredetiségével olyan szívesen látott jelenséggé tudta emelni, hogy a magyar parasztlány és menyekék utánözhatatlan ábrázolójától sorba nézi most e darabot a közönség. Sok jó fénykép is készült Blahánéről e szerepben. Ezek után az egyiket, a hol Blaháné-Hanka a padlás nyílásán tekint alá, Jankó János lerajzolta Bartók Lajos éleztalaja, a «Bolond Istók» számára, mely humorisztikus és szatirikus közleményei és képei mellett, néha, kivált a művészeiből, való képpel is szolgál olvasóink; Jankó e rajzát, mint az eddig megszokott jelmez-képekről eltérőt, mi is bemutatjuk.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» új folyamának első számához van mellékelve e jeles folyóirat tíz évi folyamának (1873—1882) tartalom-mutatója, mely az egész kis könyvtárrá (72 kötet) fölszaporodott gyűjtemény gazdag közleményeire nézve igen hasznos, s lehetővé teszi, hogy kiki gyorsan tájékozza magát a Szemlében megjelent közleményekről. A kötet az eddigi erővel folytatja új folyamát. Ezuttal egy nagyobb polemikus dolgozatot is közöl Pompery Jánostól, e régen hallgató derék publicistáinktól, ki «Gróf Szécsen Antal tanulmánya az 1839—40-iki országgyűlésről» című, szintén a Szemlében megjelent közleményre vonatkozik tegy meg észrevételeit, illetőleg ellene mond azoknak a szempontoknak, melyeket Szécsen fejtegetett, s melyek már több elszólalást vontak maguk után. Pompery szíven fejtegeti Széchenyi érdemeit, s oly történelmi korrajzi háttérrel fest, melyből Széchenyi és Me ternih alakja másképen emelkedik ki, mint a

hogy Szécsen konzervatív szempontokból tekintette. Költészeti tartalmánál fogva is érdekes a Szemle e köteté. Győry Vilmos románcokat fordított le Don Rodrigo királyról. A spanyol népköltészet nagybecsű darabjai ezek, melyekre a műköltészet is több ízben kiterjeszté figyelmét. A huszonegy románcból a legszebb tizenháromat fordította le Győry, s egyszersmind fejtegetéssel is ellátta. János Gusztáv pedig «Az arany legendát», Longfellow e nagy terjedelmű költeményét fordította le, s most az első részt kapjuk belőle szabatos, szép fordításban. A költemény alapját tevő legenda (Legenda aurea) a középkor legszebb költői hagyatéka, melyet latinul Voragine Jakab dominikánus atya, a későbbi genuai érsek irt, ki 1292-ben halt meg, s kinek e művéről azt tartották, hogy «a mint az arany értékre minden más érczet felülmúl, ugy ez a legenda is felülmúl szépségre minden más könyvet». Közi továbbá a kötet Kanec Gyulától: «Az európai államok pénzügyi statisztikája» című nemzetgazdasági tanulmányt, sok adattal, s azzal az indítvánnyal, hogy az európai államok költségvetését a tudományos érdekekre való tekintetből egyforma beosztással kellene összeállítani mindenütt. Kovács Lajos folytatja kiváló érdekű történelmi tanulmányait, s e cikkében az 1848 előtti kamarillával foglalkozik. Ampelos az ési miftárlat fölött tart szemlét; végül pedig könyvismertetések fejezik be a közlemények sorozatát. A «B. Szemle» előfizetési ára egy évre (12 kötet) 12 frt, félévre 6 frt.

A gr. Károlyi család levéltára. A nagy-károlyi gróf Károlyi Gsmagyar nemzetiség tagjai 1881-ben elhatározták, hogy levéltárak azon részét, mely a hazai történelem szempontjából kiválóbb fontosságn, nyomtatásban közreboesztják. E határozat alapján már meg is jelent az első kötet, 39 iven. Teljes címe «A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. A család megbízásából kiadja gr. Károlyi Tibor; sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. Első kötet; oklevelek 1253—1413». Az elhunyt gr. Károlyi György volt, ki a családi levéltárt a negyvenes évek elején a fővárosba hozatta, s azóta ismeretes a magyar történettudomány mivelő előtt, mert rendezve lévén, kutathattak benne. Már Fejér is használta, azután Döbrentey, Szalay László, Thaly Kálmán, Wenzel, báró Radvánszky stb. A levéltár közérdekű okiratainak publikálása öt kötetre van tervezve. Az első kötet elszavában Géresi a Károlyi-levéltár történetét s jelen állapotát vázolja, s azon eljárást ismerteti, melyet az oklevelek szövegének közlésében követett. A most megjelent első kötet összesen 370 különféle okiratot közöl, melyek elsje 1253-ban, az utolsó pedig 1413-ban kelt. Öt fénynyomatu lap több és különböző időből való okirat hasonmását közli mellékletül. Ezekből gr. Károlyi Tibor a kiadás szükséges kiegészítését kívül még 200 példányt készített, s megküldi azoknak a hazai tanintézeteknek, melyekben a diplomatizátú tanítják. A második kötetet az 1540-ig terjedő okiratok foglalják majd el, a harmadikat az 1771-ig, a 4-ik és 5-ik kötetet első sorban II. Rákóczi Ferencnek báró Károlyi Sándorhoz irt nagybecsű levelei és a Rákóczi szabadságharczára vonatkozó egyéb levelek. Különös tekintettel lesznek a közlések a családot és kulturális ügyeket érdeklő okiratokra. A hazai történetírásnak a gr. Károlyi-család nem közönséges szolgálatot tesz, mikor az okiratokat ily könnyen hozzáférhetővé teszi.

Folyóiratok. A «Történelmi tár», a m. tud. akadémia történelmi bizottságának és a történelmi társulatnak érvényes folyóiratából a január—márciusi kötet 208 lapra terjedő közleményekkel jelent meg. Ezek: «Absolon külföldi követéségei» Szilágyi Sándortól, ki a kurnez bujdosók korszakának e lengyel és francia udvarnál szerepelt követőtől számos levelet közöl 1677—80-ból a marosvásárhelyi Teleki-féle levéltárból. Konez József az ndvarfalvi Rozsnyay-féle levéltárból át leveleket, melyek Rozsnyay Dávidnak, az utolsó «török deák» fogára történetére vonatkoznak. Polytatásokat kapunk a következő közleményekből: «Okmánytár a Fuggerek nagykereskedésének történetéhez», Wenzel Gusztávtól. «Levelek Erdély történetéhez», közli Szádeczky Lajos. «Adalék Bethlen Gábornak a portához való viszonyához», Gergely Sámueltól. «A hazai képzőművészet, műipar stb. II. Rákóczi Ferenc udvartartásában», Thaly Kálmántól. Ezenkívül még Pettkó Bélától, Békési Emiltől, gr. Esterházy Jánostól és O. A.-tól találunk kisebb cikkeket. — «A mérnök- és építészegylet közlönyes»-nek (szerkeszti Ney

Blaháné mint «töt leány» Jankó János rajza.

Béla) decembri füzetében az első cikk a fővárosi utburkolatokról szól Mihályfi Józseftől, több ábrával; Belák János szintén rajzok kíséretében a vissebbesség egy új szerkezetű mérőjét írja le. Ezenkívül a rendes «Szemle» rovat nyújt változatos közleményeket. E vállalat előfizetési ára egész évre 10 frt. — A «Paedagogiai Szemle» decembri füzete Szilvágyi Károly antikon, a somlyóvidéki tanítóegylet létesítőjének arizköté közli s a mellé irt sorok egy tanítóegyleti közlöny megindítására buzdítanak. Ugyane füzetben Zádor Gyula melegen felszólal a Révai-tesztvérek kiadásában P. Szathmáry Károly által szerkesztett «Jó könyvek» pártolása érdekében. — A «Magyarország», a magyarosodás előmozdítására Arányi Dezsdó által szerkesztett havi folyóirat, az új évbén is folytatni fogja a küzdelmet a kitűzött feladat érdekében. Minden közleményében a magyarosodás érdekében szólal föl s buzdít magyarosító egyletek alakítására, továbbá arra törekszik, hogy a mozgalmaknak központja legyen, egy országos magyar egylet Budapestben. A magyarosodás ügye körül folmerült semmiféle jelenséget nem hagy figyelmen kívül. Megérdemelne, hogy minél többet olvassák. Az újvél első szám változatos tartalmú. Magyarosítás. Országos magyar egylet. A hunyadmegyei előlajosodott magyarokról, Szathmáry György országgyűlési képviselőtől. A magyarosítás és népvétele érdekében Sárosmegyéből, Bánó Józseftől. A népkönyvtárakról, Zádor Gyulától. Az erdélyi lutheránusok, dr. Ballagi Gézáttól. Az erdélyi részlekből, Moldován Gergelytől. A magyarügy Beregmezyében, Lehotzky Tivadartól stb. Előfizetési ára egész évre 4 frt, érvényre 1 frt s ez Budapest, Sándor-utca 12. sz. küldendő.

Tankönyv. Debreczenben Csáthy Károly kiadásában megjelent: «Földrajzi olvasókönyv». népiskolák ötödik s a polgári iskolák alsóbb osztálybeli növendékeinek számára írta Körössy Antal. Különböző írókból vannak benne összegyűjtve a földrajzra vonatkozó olvasni valók. Ára kemény kötésben 30 krajczár.

A magyar tud. akadémia pályázata. A gróf Karácsonyi-féle 200 aranyból álló pályadíjra 1884-re

komoly drámai művek (történelmi, regényes, polgári színművek) pályáznak s a beküldés határideje 1883. decz. 31-ike. A jutalom csak ugy adatik ki, ha a mű egyszersmind drámai, színi és nyelvi tekintetben is becses s így kitüntetésre méltó. — A magyar tudományos akadémia I. osztálya részéről pályázatot hirdet a vallás- és közoktatásügyi miniszterium kezelése alá bocsátott Fekesházi-alapítványból 500 frtnyi jutalomra, melyre a nem magyarok számára, a hazában divatozó bármely nyelven (a magyaron kívül) irt, a magyar nyelre és irodalom megismerésére rendelt és az 1882—1884. évközben nyomtatásban megjelent tan-, kézi- vagy olvasó-könyvek pályázhatnak.

Jutalmazott pályamű. Az országos gazdasági egyesület választmánya m. hó 30-án ítélte oda a Lyka-féle ezer frankos pályadíjat. A három mű közül egyhangulag a «Keresük a helyes utat» címűt tüntették ki a bírálók. A jelíges levél felbontatván, szerzől dr. Schmidt József tünt ki. Ugyane ülésben jelenték, hogy a dr. Darányi Ignác által nem rég kitűzött pályadíjhoz még többen is küldtek adományokat, ugy hogy a jutalomdíj most már 1200 frt és ötven arany.

Új zeneművek. Táborzky és Parach kereskedésében Thern Károly egy új dala jelent meg: «Váróság a rét» énekhangra zongorkakísérettel; Bignio Lajosnak van ajánlva, ára 80 kr.

A nemzeti színházban e hó 3-án lépett föl először Komáromi Mariska kisasszony, kit a népszínházról ismerjük a fővárosi közönség. «Mignon» opera főszerepét választotta bemutatónak, s noha e szerepben oly kitűnő művésznő arattak nagy tetszést, mint Hauck Mini és Donadio kisasszonyok, Komáromi kisasszony is jelentékeny sikerrel énekelte és a nemzeti színházban történt első föllépése igen kecségető mind jövőjére, mind azokra az előnyökre, melyeket a fiatal énekesnő tiszta csengő hangokra, értelmes fellogása operánknak nyújtat.

A népszínházban e hó 4-én új népszínművet mutattak be, mely a harmadévi népszínmű pályá-

* «A nagy természet s a kicsiny ember» című alatt a Franklin-társulat kiadásában a napokban megjelent könyvből.

